

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку і фінансів

(назва факультету)

Кафедра обліку, оподаткування та управління

фінансово-економічною безпекою

(повна назва кафедри)

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: «Забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємства в
кризових умовах»

Студентки 2 курсу МгМТ(УФЕБ)з-1-18 групи
спеціальності 073 «Менеджмент»

_____ Ясинська Д.В.
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник д. держ. упр., професор
(посада, вчене звання, науковий ступінь)

_____ Бондарчук Н.В.
(підпис) (ініціали та прізвище)

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії:

_____ Бондарчук Н.В.
(підпис) (ініціали та прізвище)

_____ *(підпис) (ініціали та прізвище)*

_____ *(підпис) (ініціали та прізвище)*

Дніпро 2021

України

від 29 березня 2012

року № 384)

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет Менеджменту і маркетингу

Кафедра обліку, аудиту та УФЕБ

Освітній ступінь магістр

Освітньо-професійна програма «Управління фінансово-економічною безпекою»

Спеціальність 073 «Менеджмент»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач
кафедри _____
« ____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
на дипломну роботу студентці

Ясинській Дар'ї Володимирівні

- Тема дипломної роботи** «Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в кризових умовах»
- керівник роботи** Бондарчук Наталія Володимирівна, д.держ.упр., професор затверджені наказом ДДАЕУ від « ____ » _____ 20__ р. № _____
- Строк подання студентом роботи** – _____ року.
- Вихідні дані до роботи** бухгалтерська документація та звіти ДП «Аграрний цех «Жовторічанський» 2015-2019 роки, законодавча, нормативно-правова база.
- Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).** 1. Сутність фінансово – економічної безпеки підприємства та її основні складові показники. 2. Обліково – аналітичне забезпечення системи показників фінансово – економічної безпеки підприємства в умовах кризи. 3. Антикризове управління як складова забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємства. Висновки і пропозиції.
- Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).**
  - Система обліково-аналітичного забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства.
  - Динаміка кредиторської заборгованості підприємства.
  - Різновиди кризи.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____ 6 грудня 2018 р. _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Сутність фінансово – економічної безпеки підприємства та її основні складові показники	Грудень 2019р.- березень 2020р.	
2	Обліково – аналітичне забезпечення системи показників фінансово – економічної безпеки підприємства в умовах кризи	Квітень – червень 2020р.	
3	Антикризове управління як складова забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємства	Липень-жовтень 2020.	
4	Висновки і пропозиції	Листопад – грудень 2021р.	
6	Оформлення дипломної роботи	Лютий 2021р.	

Студент _____ Ясинська Д.В. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Бондарчук _____
Н.В. _____ (підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1.СУТНІСТЬ ФІНАНСОВО – ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПОКАЗНИКИ	10
1.1. Сутність фінансово – економічної безпеки підприємства та необхідність її забезпечення в кризових умовах	10
1.2. Оборотність, стійкість та ліквідність, а також інформаційна і морально – психологічна безпека – як складові показники фінансово-економічної безпеки підприємства в кризових умовах	14
1.3. Аналіз законодавчого забезпечення ринкових відносин в системі управління фінансово – економічною безпекою	18
Висновки до першого розділу	23
РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВО – АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВО – ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В КРИЗОВИХ УМОВАХ	25
2.1. Фінансово – економічна характеристика підприємства	25
2.2. Характеристика організації роботи служби економічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» та оцінка її стану за окремими складовими	33
2.3. Стан обліково – аналітичного забезпечення системи показників й оцінки формування кредиторської заборгованості	39
Висновки до другого розділу	45
РОЗДІЛ 3. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК СКЛADOVA ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	47
3.1. Криза і антикризове управління: фактор ризику в кризових ситуаціях	
3.2. Діагностика фінансового стану підприємства в період кризи	47
3.3. Антикризова стратегія і тактика управління Державним підприємством «Аграрний цех «Жовторічанський» в кризових умовах	59
Висновки до третього розділу	70
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ	88
	100

РЕФЕРАТ

Тема «Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в кризових умовах».

Дипломна робота: 100 сторінок основного тексту, 5 таблиць, 3 рисунки, 5 додатків, 100 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є процес управління фінансово – економічною безпекою в період кризи.

Метою роботи є дослідження соціально-правових та економічних засад вдосконалення державної політики щодо покращення якості економічних відносин у сфері забезпечення фінансово – економічної безпеки в кризових умовах.

Методи дослідження. В магістерській роботі автор використовує систему методів наукового пізнання. Серед них загально-філософські, загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, серед яких: монографічний, аналізу і синтезу, економіко – статистичний та інші, які у сукупності забезпечили об'єктивний аналіз досліджуваного предмету.

Узагальнено теоретичні аспекти та основи функціонування забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в кризових умовах. Охарактеризовано організаційно – економічну характеристику господарства. Розглянуто обліково – аналітичне забезпечення системи показників й оцінки якості формування кредиторської заборгованості. Визначено методичний інструментарій управління фінансово – економічною безпекою в період кризи.

Результати впроваджені в діяльність Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський».

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, УПРАВЛІННЯ, ФІНАНСОВО – ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, КРИЗА.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА

ОБЕСПЕЧЕНИЕ, УПРАВЛЕНИЕ, ФИНАНСОВО – ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ, КРИЗИС.

KEY WORDS

SECURITY, CONTROL, FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY, THE CRISIS.

ВСТУП

Актуальність теми. Незважаючи на певний прогрес результатів у сфері управління економічною безпекою в Україні, питання самої економічної безпеки залишається відкритим і актуальним, адже в умовах інтеграційних процесів – першочергових пріоритетів набувають саме питання відносно розвитку економічних відносин.

В сучасних реаліях важливим представляється питання глобалізаційних процесів, що в деяких випадках зумовлює локалізацію культур суспільства, яка і стає причиною посилення конкуренції та загострення проблеми збереження фінансової стійкості підприємства. Незважаючи на більшість наукових досліджень з даного питання все-таки відчувається необхідність інформації з метою регулювання економічних відносин, що виникають у сфері управління фінансово – економічної безпеки. Насамперед, контроль фінансово – економічної безпеки дозволить вести якісний моніторинг ризиків та загроз для подальшого оперативного регулювання фінансово – господарської діяльності підприємства, адже, вимірювання та оцінка ризиків загроз фінансово – економічної безпеки є надзвичайно важким і, водночас, відповідальним процесом.

В останні роки в Україні до запровадження реформ в системі економіки вдавалися неодноразово, що і зумовлювало постійний «динамічний темп» розвитку суспільних відносин у сфері фінансово – економічною безпекою. Вищезазначена динаміка якісно вплинула на грошові потоки та загалом фінансове благополуччя певних господарюючих суб'єктів.

Управління грошовими потоками ускладнюється із появою загроз фінансово – економічної безпеки, як на мікроекономічному рівні, з умовою певних фінансових показників, так і на макроекономічному середовищі, що, в свою чергу, негативно відображається на інвестиційному кліматі нашої держави, в цілому.

Управління грошовими потоками підприємства ускладнюється нестабільністю зовнішнього середовища, в якому функціонує підприємство, і невизначеністю дій фінансової системи в цілому на підприємстві. Складність управління грошовими потоками, особливо при забезпеченні фінансово – економічної безпеки, обумовлює необхідність визначення основних елементів і механізмів, за допомогою яких можна адекватно реагувати на відповідні виклики та збої в системі господарської діяльності.

Отже, актуальність дослідження даної теми обумовлюється, перш за все, потребою послідовних та глибоких інституціональних та структурних перетворень, спрямованих на поліпшення економічного клімату як окремих господарюючих суб'єктів національної та нерезидентної структур, так і всієї економічної системи нашої держави, в цілому.

Сьогодні українці бажають мати сильну економічну систему, яка забезпечить гідний рівень життя всіх верств населення нашої держави, який наблизить наше суспільство до розвинутих європейських країн завдяки профілактиці ризиків фінансово – економічної безпеки на підприємстві, а в разі необхідності, за рахунок діагностики фінансового стану підприємства.

На науковому рівні проблема забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємства в умовах кризи залишається невирішеною. Спроби наукового аналізу у працях вітчизняних та зарубіжних учених торкаються питань, суміжних із зазначеною проблематикою. Серед вітчизняних вчених, які пояснювали сутність фінансово – економічної безпеки можна виокремити таких як: Н.І. Демчук, Л.І. Катан, М.К. Колісник, В.О. Косевцов, Ю.Б. Кракос, В.С. Пономаренко, Н.В. Попов, та ін.

Мета і завдання дослідження. Мета даної магістерської роботи полягає в удосконаленні фінансово-економічної безпеки підприємств в кризових умовах.

Відповідно до мети визначено комплекс завдань, які необхідно вирішити:

- дослідити сутність фінансово – економічної безпеки підприємства та її основні складові показники в контексті оборотності, стійкості, ліквідності, морально – психологічної безпеки;
- дослідити нормативно – правове регулювання відносин, що виникають у сфері забезпечення фінансово – економічною безпекою;
- дослідити фінансово-економічний стан підприємства та оцінити його економічну безпеку;
- проаналізувати обліково – аналітичне забезпечення фінансово – економічної безпеки на підприємстві в кризових умовах,
- проаналізувати антикризове управління, як складову забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємства;
- надати пропозиції щодо антикризової стратегії і тактики управління Державним підприємством «Аграрний Цех «Жовторічанський».

Об'єктом дослідження є процес управління фінансово – економічною безпекою в період кризи.

Предметом дослідження є економічні засади що регулюють діагностику фінансово – економічної безпеки в період кризи.

Методи дослідження. В магістерській роботі автор використовує систему методів наукового пізнання. Серед них загально-філософські, загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, які у сукупності забезпечили об'єктивний аналіз досліджуваного предмету.

Головним у цій системі виступає філософський діалектичний метод, що сприяв розгляду і дослідженню проблеми в єдності її соціального змісту та економічної форми і здійсненню системного аналізу економічних відносин у сфері управління фінансово – економічної безпеки підприємства в умовах кризи. Системно-структурний та порівняльно-правовий методи дозволили дослідити питання діагностики фінансового стану підприємства в умовах кризи як об'єкта рефлексії наукової думки та розглянути фактори покращення управління фінансово – економічної безпеки на підприємстві в період кризи в цілому. Описовий метод, застосовувався на всіх етапах

дослідження. Соціально-прогностичний метод дозволив виявити взаємозумовленість між динамікою соціальних процесів, ціннісними орієнтаціями людини та формами діагностики фінансово – економічної безпеки підприємства в умовах кризи.

Інформаційною базою дипломної роботи є наукові статті та інші публікації вітчизняних та зарубіжних вчених у періодичних виданнях з бухгалтерського обліку, економічної теорії, законодавчі та інші нормативно-правові документи, звіти підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вони отримані внаслідок комплексного дослідження теоретико-правового аспекту діагностики фінансово – економічної безпеки на підприємстві, яка на всіх етапах розвитку суспільства становила певні ризики, а також необхідність і, як вже зазначалось раніше, була невід’ємною складовою правової та економічної реальності, що і стало причиною даного дослідження крізь призму економічної доктрини, а саме:

удосконалено:

- методику управління господарським підприємством в період кризи крізь призму «ризик-менеджменту»;

набули подальшого розвитку:

- важливість ризику втрати ліквідності, адже саме цей показник впливає на механізм формування фінансової стабільності суб’єкта господарювання;

- визначено слабе державне регулювання контролю питань, що стосуються фінансово – економічної безпеки та запропоновано розширити спектр нормативно – правових актів, які більш детально врегулюють виникнення, зміну та припинення соціальних відносин, що виникають з питань фінансово – економічної безпеки (в тому числі, в кризових умовах).

Апробація результатів роботи. Основні положення дипломного дослідження обговорювались на наукових семінарах кафедри обліку, аудиту та УФЕБ, на Міжнародній науково – практичній конференції «Фінанси,

банківська система та страхування: стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці», на Міжнародній науково – практичній конференції «Економіка в контексті глобальних змін суспільства», а також опубліковані у Монографії «Сучасні підходи до соціально – економічного, інформаційного та науково-технічного розвитку суб'єктів національного господарства».

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків; додатків і містить 100 сторінок тексту, 5 таблиць, 3 рисунка. Список джерел включає 100 найменувань.

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ФІНАНСОВО – ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПОКАЗНИКИ

1.1. Сутність фінансово – економічної безпеки підприємства та необхідність її забезпечення в кризових умовах кризи

Безпека у перекладі з грецької означає «володіти ситуацією». Поняття «безпека» почало використовуватись з 1190 р. У XVII– XVIII ст. практично у всіх країнах Європи утверджується ідея, що головна мета держави – досягнення всезагального благополуччя і безпеки людей. У цьому контексті безпека передбачала два взаємопов'язаних аспекти: стан, ситуацію спокою, відсутність реальної небезпеки; матеріально-економічні і політичні умови, а також відповідні соціальні інститути, здатні його зберегти. У 30-х рр. XX ст. сформувалося поняття національної безпеки. На думку одного з перших його авторів (президента США, Ф. Рузвельта), – це сукупність умов, що надійно забезпечують національний суверенітет, захист стратегічних інтересів і повноцінний розвиток суспільства, життя і здоров'я усіх його громадян.

У 1985 р., на 40-й сесії Генеральної асамблеї ООН була прийнята резолюція «Міжнародної економічної безпеки». В ній було визначено, що необхідно сприяти забезпеченню міжнародній економічній безпеці з метою соціально-економічного розвитку і прогресу кожної країни, термін «економічна безпека» став «офіційним». На 42-й сесії ООН була прийнята Концепція міжнародної економічної безпеки. Протягом останніх десятиріч застосування поняття «безпека» значно розширилось. Проблеми безпеки є предметом підвищеної уваги вчених, політиків, суспільних діячів. І це не є випадковим, а пояснюється особливостями теперішнього стану розвитку

суспільства [89, с. 35]. Ще в середині 80-х років минулого століття виникла нова соціологічна теорія, згідно з якою в останню третину ХХ ст. людство увійшло до нової фази свого розвитку – суспільство ризику. Її підтримали ряд зарубіжних та вітчизняних спеціалістів у галузі ризику, вважаючи, що наступним етапом буде суспільство управління ризиком.

У широкому розумінні, ризик поєднують з небезпекою, ймовірністю виникнення небажаної події. Тому очевидно, що значною мірою забезпечення безпеки – це управління ризиком. За Великим тлумачним словником сучасної української мови «безпека» – це стан, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує. А за Тлумачним словником В. Даля, безпечний – значить не небезпечний, не загрозовий, не шкідливий, зберігаючий, вірний, надійний.

Забезпечувати (убезпечувати) (кого, що) – означає уберігати, забезпечувати відсутність небезпеки. Отже, в абсолютному розумінні значення слова «безпека» – це стан з повною відсутністю небезпек. Однак, навряд чи таке можливо в реальному світі. Тому, сьогодні поняття «безпека» трактують не лише як відсутність небезпек та загроз.

Наведемо визначення, яке зустрічається у науковій літературі. Безпека – здатність об'єкта, явища, процесу зберігати свою сутність і основну характеристику в умовах цілеспрямованого, руйнівного впливу зовні або в самому об'єкті, явищі, процесі [22, с. 15].

«Фінансово – економічна безпека» є комплексним поняттям, яке включає в себе категорії «фінанси», «економіка», «безпека». Прийнято вважати, що саме поняття «фінансово – економічної безпеки» сформувалось у першій половині ХХІ століття. Офіційно цей термін виокремився на 40-й сесії Генеральної асамблеї ООН в 1985, якою була прийнята резолюція «Міжнародна економічна безпека». В даній резолюції звертається увага на те, що з метою соціально – економічного розвитку і прогресу необхідно сприяти забезпеченню міжнародної економічної безпеки.

Серед вітчизняних науковців, які займались дослідженням феномену управління фінансово – економічної безпеки великий вклад у розбудову наукового дослідження внесли представники Дніпропетровської школи економіки: Павлова Г.Є., Приходько І.П., Демчук Н.І., Бондарчук Н.В., Катан Л.І., та ін.

Так, економічна безпека підприємства – це міра економічної свободи підприємства, що досягається внаслідок керованого процесу взаємоузгодження економічних інтересів стейкхолдерів як зовнішнього, так і внутрішнього середовища підприємства, який має на меті протистояння загрозам економічній безпеці підприємства та потребує необхідних для такого протистояння ресурсів.

Узагальнення підходів визначення даного поняття дає підстави виокремити декілька ознак, які характеризують високий рівень забезпечення фінансово – економічної безпеки, серед яких:

- здатність підприємства протистояти негативним загрозам – як зовнішнього, так і внутрішнього середовища;
- здатність управління фінансовими ризиками, як стимулювання до більш високого рівня функціонування підприємства;
- створення та надання необхідних умов для стабільного розвитку підприємства, його прогресивності;
- ефективне використання основного та оборотного капіталу, що призводить до стабільного прибутку на підприємстві;
- залучення коштів, необхідних для розширеного виробництва;
- фінансову незалежність;
- стійкість;
- платоспроможність.
- ліквідність підприємства в довгостроковому періоді.

Так, головною метою управління фінансово – економічною безпекою на підприємстві є забезпечення максимальної стабільності функціонування, максимальної захищеності підприємства. Також, звертаючи увагу на мету

управління фінансово – економічної безпеки підприємства варто звернути увагу на її складові.

До основних складових фінансово – економічної безпеки слід віднести:

- фінансово – економічну (що передбачає собою забезпечення найбільш ефективного розпорядження фінансовими ресурсами);
- інтелектуально – кадрову (що передбачає собою збереження інтелектуального потенціалу підприємства);
- інформаційну (забезпечення захисту інформації, збереженню комерційної таємниці підприємства);
- техніко – технологічна (забезпечення на підприємстві технологій, що відповідають вимогам та викликам сучасного ринку);
- ресурсна (передбачає забезпечення конкурентних переваг, серед яких основні засоби, нематеріальні активи, трудові ресурси);
- політико – правова (правове забезпечення діяльності підприємства, його захист від різноманітних загроз юридичного характеру, а також здійснення діяльності відповідно до вимог чинного законодавства);
- силова (передбачає собою здійснення фізичної безпеки підприємства, працівників, а також захист збереження майнового фонду.

Аналіз основних складових фінансово – економічної безпеки дає підстави дійти висновку, що основним аспектом в даному феномені є захист підприємства від можливих загроз.

Загроза фінансово – економічної безпеки підприємства передбачає собою такий стан внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства який здатен негативно вплинути на господарську діяльність підприємства, її безпеку, а також завадити прогресивному розвитку. Існує безліч класифікацій загроз підприємства, серед яких найбільш поширеними є: природні (пов'язані із різноманітними лихами, непереборною силою, так би мовити, «об'єктивні»); штучні (штучно створені умови за для погіршення діяльності підприємства).

Серед зовнішніх загроз виокремлюють: загрози зовнішнього тиску (виникають поза межами підприємства, проти його волі, втім погіршують здійснення господарської діяльності); загрози з боку влади (різноманітні варіативні тіньові лобіювання, які здатні погіршити імідж підприємства на національному та міжнародному ринках).

Так, до загроз макросередовища віднесемо стагнацію, кризовий стан національної економіки, інфляцію, зниження демографічної ситуації в країні загалом, недосконалість національного законодавства та недотримання норм міжнародного законодавства, девальвація національної грошової одиниці, низький несприятливий інвестиційний клімат відносно нерезидентних структур України, надзвичайні ситуації та стихійні лиха.

До загроз мікросередовища віднесемо неналежне виконання умов різноманітних договорів, низьку якість сировини, що призводить до низьких результатів виробництва, неплатоспроможність, банкрутство дебіторів, що призводить до неможливості стягнення дебіторської заборгованості і, як наслідок, погашення кредиторської заборгованості перед кредиторами, низький рівень заробітної плати працівникам та її затримки, що призводить до страйків, низьку кваліфікацію персоналу, внутрішні конфлікти між співробітниками підприємства, що знижують рівень виробництва, незбалансованість грошових потоків.

Отже, підводячи підсумки даному підрозділу, окремо звернемо увагу на важливість формування якісної фінансово – економічної безпеки на виробництві, а також формуванню відчуття загалом «безпеки», у працівників на виробництві. Створення належних умов, що сприяє формуванню відчуття безпеки у працівників, здатне протистояти різноманітним зовнішнім загрозам та негативним викликам макроекономічного середовища.

1.2. Оборотність, стійкість та ліквідність, а також інформаційна і морально – психологічна безпека – як складові показники фінансово-економічної безпеки підприємства в кризових умовах

Ліквідність, в широкому розумінні, передбачає собою здатність будь – якого предмета (або цінностей) перетворюватись в грошові кошти. Вона характеризується наявністю у підприємства – залишком грошових коштів на рахунках, в касі підприємства та залишком тих елементів, які легко реалізувати, виручивши грошові кошти. Сутність ліквідності передбачає собою певний проміжок часу, протягом якого може бути здійснена трансформація продукції у грошові кошти. Так, ліквідність може розглядатись у двох ракурсах: з одного боку як час, необхідний для продажу продукції, з іншого – як конкретну грошову суму. Отриману від продажу активу. Слід зазначити, що високий рівень ліквідності передбачає собою. Високий рівень платоспроможності. Отже, ліквідність передбачає собою здатність швидкого перетворення активів у гроші.

Розрізняють майнову (абсолютну) ліквідність, тобто, як ми вже зазначили здатність активу перетворюватись у грошові кошти та фінансову (відносну) ліквідність, яка передбачає собою готовність і спроможність підприємства виконувати свої зобов'язання у повному обсязі. Ідеальним, в даному розумінні, представляється гармонійне поєднання двох видів вищезазначеної ліквідності, яка зумовлює високий рівень платоспроможності підприємства.

Виокремлюють наступні види ліквідності: ліквідність активу (здатність активу перетворюватись в гроші), ліквідність балансу (здатність швидкого покриття грошових зобов'язань його активами), ліквідність підприємства (наявність оборотних коштів, достатніх для погашення короткострокових зобов'язань).

Для розуміння феномену ліквідності підприємство прийнято застосовувати різні коефіцієнти ліквідності у залежності від оборотних активів, втім, загальна мета залишається незмінною: зіставлення короткострокових зобов'язань пасивів та активів, які використовуються для їх погашення. Загальний коефіцієнт ліквідності (Кзаг.лікв.) дає загальне

розуміння відносно платоспроможності підприємства та розраховується за наступною формулою:

(1.1)

$$\text{Кзаг. лікв.} = \frac{\text{оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$$

Досить часто даний коефіцієнт допомагає зрозуміти ступінь ризиків відносно кредитування. Разом з тим, варто звернути увагу на те, що досить високий коефіцієнт ліквідності, який зберігається на підприємстві тривалий час, може свідчити про неефективне управління та сигналізувати про те, що грошові кошти бездіяльно «осіли» на рахунках підприємства та «не працюють». Відсутність динаміки руху грошових коштів дає підстави зробити певні негативні висновки відносно підприємства в цілому.

Важливим елементом управління фінансово – економічною безпекою справедливо вважають механізм управління ризиками втрати ліквідності. В практичних реаліях досить часто плутають терміни «платоспроможність» та «ліквідність». На думку автора, не можна обожнювати два вищенаведених поняття. В першу чергу, ліквідність підприємства є основою платоспроможності, або іншими словами, ліквідність – є засобом підтримання платоспроможності підприємства. Аналіз ліквідності здійснюється за рахунок фінансових коефіцієнтів, що і характеризують ліквідність підприємства, а саме: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт покриття, власні оборотні кошти [87, с. 319].

Як складову запоруки фінансово – економічної безпеки – зазначимо «соціально – психологічний» клімат на виробництві, або «соціально – психологічний клімат колективу».

На думку відомого російського психолога Б.Д. Паригіна, поняття «соціально – психологічного клімату колективу» відображає характер

взаємовідносин між людьми, тон настрою в колективі, пов'язаний із задоволенням умовами життєдіяльності, стилем і рівнем управління і іншими факторами [1].

Соціально-психологічний клімат колективу пов'язаний з певним емоційним забарвленням соціальних стосунків у колективі, що виникають на основі їх, симпатій, близькості, загальних рис характеру, інтересів і схильностей.

Вчені звертають увагу на дуалістичну природу психологічного клімату колективу. З однієї сторони, він являє собою певне суб'єктивне відображення групової свідомості. З іншої - як результат впливу на групову свідомість об'єктивних і суб'єктивних факторів, соціально-психологічний клімат набуває відносної самостійності, стає об'єктивною характеристикою колективу.

Соціально-психологічний клімат - це не статичне, а досить динамічне утворення. І динаміка ця проявляється як в процесі створення колективу, так і в умовах функціонування колективу. Зазначимо два основних процесу створення колективу. Перший пов'язаний з емоційним інтелектом. Тобто, в основі цього процесу лежить встановлення зв'язків і позитивних відносин.

Другий характеризується певними когнітивними процесами. У цей період кожна особистість виступає не тільки як потенційний або реальний об'єкт емоційного спілкування, а й як носій певних особистісних якостей, соціальних норм і установок. Саме на цьому етапі відбувається формування загальних поглядів, ціннісних орієнтацій, норм і символів.

Зазначаючи процеси створення колективу, варто звернути увагу на певну якісну характеристику соціальних відносин в колективі, яка також відображає динаміку психологічних відносин, а саме = «кліматичні обурення»

До них відносять підйоми і спади настрою у більшості його членів, які можуть відбуватися як протягом одного дня, так і протягом більш тривалого проміжку часу, що, в свою чергу, відображається на якості роботи в

колективі. Вони пов'язані зі зміною умов взаємодії всередині групи або зміною навколишнього середовища. Феномен «кліматичних обурень» можна характеризувати як з позитивної, так і з негативної сторони, оскільки обурення можуть бути чинником «еу-стресу» (певного стану організму, під час якого спостерігається «кульмінація» розумової діяльності), а також «де-стресу» (стану організму, під час якого навпаки спостерігається інтенсивний спад загалом працездатності та розумової діяльності зокрема).

Отже, однією з основних і актуальних проблем підприємства на сьогоднішній день залишається ризик втрати ліквідності підприємства, адже відсутність планування вищезазначеного механізму негативно впливає на фінансову стабільність суб'єктів господарювання. Так, пошук та аналіз узагальнення практики управління ліквідністю забезпечує позитивне функціонування діяльності підприємства, його стабільне фінансове становище та є запорукою здійснення якісного управління фінансово – економічною безпекою підприємства загалом та високих показників кількісного та якісного виробництва сільськогосподарського підприємства зокрема. Також, велике значення відіграє комфортний соціально – психологічний клімат між працівниками, адже, саме позитивна динаміка створення колективу та взаєморозуміння між людьми – ладні створити сприятливі умови для виробництва та розвитку якісної фінансово – економічної безпеки.

1.3. Аналіз законодавчого забезпечення ринкових відносин в системі управління фінансово – економічною безпекою

Виникнення, зміна та припинення соціальних відносин у сфері фінансово – економічної безпеки суб'єктів господарювання регулюється певними нормативно – правовими актами, до джерел права якого віднесемо,

згідно до встановленої загальноприйнятої ієрархії: Конституцію України, міжнародні нормативно – правові акти (ратифіковані державою Україна), а також різноманітні міждержавні угоди, кодифіковані акти, закони, та підзаконні нормативно – правові акти, до яких віднесемо різноманітні укази президента України, постанови Кабінету Міністрів України.

Економічна безпека суб'єктів господарювання, як одного з об'єктів національної безпеки, передбачає, що його економічна діяльність і розвиток знаходяться у правовому полі, яке встановлюють, регулюють і контролюють законодавчі та нормативно-правові акти держави. Більш того, існує двосторонній зв'язок між економічною безпекою держави та економічною безпекою суб'єктів господарювання, який через канали загальноприйнятого правового регулювання та контролю має забезпечити оцінку реального стану економічної безпеки, визначати міру відповідності нормативно-правових актів реаліям розвитку суб'єктів господарювання, якісно та своєчасно корегувати правове поле при появі нових викликів і загроз у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Сучасні підходи до вирішування проблеми законодавчо-нормативної бази забезпечення безпеки суб'єктів господарювання визначаються досить обмежено, як створення внутрішньої корпоративної нормативної бази з питань організації режиму і охорони, утворення власної служби безпеки, надійного захисту інформаційних ресурсів, захисту від протиправних дій конкурентів, тощо. На наш погляд, тільки системний підхід, під яким розуміється формування нормативно-правової бази всього комплексу проблем економічної безпеки на всіх ієрархічних рівнях і сферах прийняття рішень, здатний забезпечити ефективну систему економічної безпеки суб'єктів господарювання [86, с.32].

Це передбачає повне охоплення об'єктів захисту комплексом управлінських, режимних, організаційних, технічних та превентивних заходів на засадах ефективного законодавства. Тому у дослідженні

визначається відповідність законодавчої та нормативно-правової бази реаліям функціонування і розвитку суб'єктів господарювання.

Ефективна нормативно-правова база системи економічної безпеки створює сукупність дійових чинників, умов, дій для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки та сталого стратегічного розвитку, сприяє високому рівню економічної безпеки підприємництва, економічному зростанню країни, підвищенню соціального становища населення. На нашу думку, представники економічної та юридичної наук загальними зусиллями мають оптимізувати процес формування і удосконалення нормативно-правової бази системи національної безпеки України, економічної безпеки країни як її складової, зокрема, економічної безпеки суб'єктів господарювання.

На відміну від більшості підходів, автори розглядають нормативно-правове забезпечення економічної безпеки як системний процес, спрямований на формування організаційних і нормативно-правових засад побудови, функціонування і розвитку системи державного регулювання і контролю економічної безпеки. У цьому процесі поєднуються такі взаємопов'язані і взаємозалежні компоненти, як, по-перше, визначення концепції та політики нормативно-правового забезпечення національної економічної безпеки, по-друге, створення оптимальної структури правостворюючих органів державної і місцевої влади і організація їх діяльності, правової бази забезпечення системи економічної безпеки, по-четверте, нормативно-методичне забезпечення механізмів діагностики основних критеріїв економічної безпеки з метою завчасної ідентифікації джерел виникнення і видів загроз, по-п'яте, розробка конкретних шляхів протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам для реалізації державної політики у сфері економічної безпеки на різних ієрархічних рівнях, по-шосте, корегування нормативно-правової бази у випадку необхідності, по-сьоме, нормативно-методологічне забезпечення діагностики ефективності реалізації державної політики у сфері економічної безпеки на різних рівнях. У

досліджені визначено, що до теперішнього часу не існує загальноприйнятого міжнародного закону у сфері безпеки, у тому числі економічної, хоча міжнародними організаціями прийнято понад 100 різних документів. Такі авторитетні міжнародні організації, як ВООЗ, МВФ, СОТ, Інтерпол, тощо мають багато рекомендацій та заборон, але проблему безпеки в глобальному масштабі вони не вирішують. Поки діючи міжнародні акти по своїм видам та призначенням нерідко протилежні та суперечливі. Тому сфера міжнародної безпеки законодавче з сучасних позицій не врегульовано [1].

С точки зору методології та практики забезпечення економічної безпеки важливими є ст. 8 Конституції України, положення якої прямо закликають до дотримання фундаментальної цінності – Верховенства Права.

Верховенство права при цьому розглядається як основний елемент інструментальної цінності права, оскільки саме верховенство права виступає критерієм визначення власної цінності права, причому ступінь ефективності реалізації цього принципу є індикатором відповідності ідеї права його формі. Верховенство права при цьому слід розуміти як мінімум за трьома напрямками: 1) верховенство права над законом; 2) верховенство права над державою; 3) верховенство ідеї права над формою права.

Одна з ключових методологічних проблем, пов'язаних з розумінням верховенства права – питання про категоріальний статус цього явища. Аналіз сучасних наукових розробок демонструє цікаву тенденцію: верховенство права зазвичай тлумачать як принцип правової системи, що на рівні (чи, навпаки, наперекір) принципів верховенства закону та законності діє в конкретному правовому просторі. Очевидно, таке тлумачення верховенства права породжене прагненням виявити в його основі ті ознаки та властивості, які дозволили б віднести його до суто нормативної сфери правового буття. Однак простір існування цієї концептуальної ідеї є набагато більш широким, а саме верховенство права навряд можна звести до системи принципів, навіть найбільш значимих для функціонування права [18].

Також положеннями даної статті Конституції України зазначаються норми прямої дії.

Відповідно до положень статті 17 Конституції України, згідно з якими функції забезпечення економічної безпеки України безпосередньо визначаються як одна з найважливіших функцій держави, ст. 13 Конституції України гарантує рівність усіх суб'єктів права власності перед Законом і забезпечує захист прав суб'єктів права власності і господарювання.

Згідно до положень статті 42 Конституції України забезпечує захист конкуренції у підприємницької діяльності, обмежує монопольну діяльність. [1].

Згідно з правовою позицією Конституційного Суду України, викладеною в рішенні від 26 грудня 2011 року № 20-рп/2011 передбачені законодавством соціально-економічні права не є абсолютними. Механізм реалізації цих прав може бути змінений державою, зокрема, через неможливість їх фінансового забезпечення шляхом пропорційного перерозподілу коштів з метою збереження балансу інтересів усього суспільства. Крім того, такі заходи можуть бути обумовлені необхідністю запобігання (чи усунення) реальним загрозам економічної безпеки України, що згідно із частиною першою статті 17 Конституції України є найважливішою функцією держави.

Суспільні відносини в сфері економічної безпеки також регулюють вищезазначені кодифіковані нормативно – правові акти, серед яких звернемо увагу на: Цивільний, Господарський, Податковий, Кримінальний, Повітряний, Морський, Про працю, укази Президента України, постанови ВР України, нормативні акти місцевих органів влади та підприємств. Як свідчить проведений аналіз, основними недоліками чинного нормативно-правового поля системи економічної безпеки підприємства з'являються нечіткість, неповнота, нестабільність та колізії норм чинного законодавства, неузгодженість.

Основні загрози правовому забезпеченню економічної безпеки становлять: низький рівень правосвідомості населення, в тому числі, суб'єктів господарювання, який призводить до вчинення правопорушень з причини відсутності обізнаності. З вищезазначеної причини виникає наступна теза з приводу незахищеності інтересів суб'єктів господарювання у зв'язку із некоректним складанням договірної документації із контрагентом, що призводить до зовнішніх загроз фінансово – економічної безпеки підприємства. Зміна положень нормативно – правових актів, що регулюють питання власності, відсутність сталої практики регулювання спорів, що виникають з питань фінансово – економічної безпеки і, як наслідок, відсутність формування певної юридичної практики з вищезазначених питань, що також ускладнює нормотворчу роботу.

Нормативно-правове забезпечення системи економічної безпеки є визначальним у формуванні його напрямків, форм та способів організації. Водночас відсутність регламенту необхідних нормативно-правових норм або їх повна відсутність поряд із зростанням сучасних викликів та деструктивних загроз потребує постійної адаптації та реформування, які можливі за вдосконаленням відповідного нормативно-правового забезпечення та жорстокого контролю за дотриманням законодавчих норм. У Законі України «Про національну безпеку України» загроз національній безпеці України, у економічній сфері зокрема, окреслені серед інших у нормативно-правовому забезпеченні: ослаблення державного регулювання і контролю у сфері економіки; нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, в тому числі фінансової політики держави, відсутність ефективної програми запобігання фінансовим кризам, переваження у діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними [3].

Висновки до першого розділу

1. Досліджено сутність фінансово – економічної безпеки підприємства та окремо звернуто увагу, в контексті формування фінансово – економічної безпеки підприємства, на відчуття «безпеки», в цілому, та яким чином це поняття впливає на якість виробництва на підприємстві. Зазначено про створення належних умов, необхідних для якісної продуктивності, що також сприятиме формування відчуття безпеки у працівників, що, в свою чергу. Позитивно сприятиме протистоянню різноманітним зовнішнім загрозам та негативним викликам макросередовища.

2. Наведено важливість ризику втрати ліквідності, адже саме цей показник впливає на механізм формування фінансової стабільності суб'єкта господарювання. Так, гідне управління ліквідністю та своєчасне подолання ризику низької ліквідності – гарно впливає на функціонування фінансово – господарської діяльності, що, в свою чергу, забезпечує гідний рівень фінансово – економічної безпеки на підприємстві.

3. Здійснено аналіз чинного законодавства в сфері регулювання соціальних відносин, що виникають із питань фінансово – економічної безпеки. Визначено слабе державне регулювання контролю питань, що стосуються фінансово – економічної безпеки та запропоновано розширити спектр нормативно – правових актів, які більш детально врегулюють виникнення, зміну та припинення соціальних відносин, що виникають з питань фінансово – економічної безпеки (в тому числі, в кризових умовах).

РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВО – АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВО – ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

2.1. Фінансово – економічна характеристика підприємства

Характеристика підприємства. Підприємство було зареєстровано 03.09.2009 року, запис в ЕДРПОУ було внесено 15.09.2009 р. № 1 225 136 0000 000533. Державне підприємство «Аграрний цех «Жовторічанський» (далі - ДП «Агроцех Жовторічанський») є юридичною особою у відповідності до норм діючого законодавства України: володіє відокремленим майном на праві власності, має самостійний баланс, розрахункові та інші рахунки, діє на основі повного господарського розрахунку.

Державне підприємство «Аграрний цех «Жовторічанський» займається вирощуванням зернових культур, бобових культур і насінням олійних культур. Вирощує овочі і баштанні культури, здійснює допоміжну діяльність у тваринництві. Веде оптову торгівлю зерном, насінням і кормами, також вирощує бобові культури та виробляє продукти борошномельно-круп'яної промисловості.

На підприємстві спостерігається ситуація низької кредитоспроможності. Всі зобов'язання підприємства сформовані за рахунок кредиторської заборгованості, що знижує платоспроможність і фінансову стійкість підприємства, і збільшує його фінансову залежність перед зовнішніми кредиторами.

Згідно даних фінансової звітності протягом всього аналізованого періоду показники мають від'ємні значення, тобто ДП «Агроцех

Жовторічанський» відноситься до високої групи «ризиків втрати платоспроможності», рівень його платоспроможності критичний.

ДП «Агроцех Жовторічанський» не в змозі покрити короткострокові зобов'язання високоліквідними активами. Протягом всього аналізованого періоду платоспроможність має від'ємне значення та збільшується, що свідчить про сталий стан неплатоспроможності. Даний фінансовий стан характеризується нездатністю підприємства виконати свої зобов'язання перед кредиторами.

Коефіцієнт забезпеченості власними засобами протягом аналізованого періоду значно нижче нормативного значення та має від'ємне значення, що в свою чергу перекреслює можливість використання позасудових заходів відновлення платоспроможності ДП «Агроцех Жовторічанський».

Коефіцієнти, що характеризують фінансовий стан підприємства, набагато нижче норми, тож у зв'язку із об'єктивними умовами подальша діяльність підприємства є нерентабельною та збитковою.

Дефіцит грошових коштів (коефіцієнт абсолютної ліквідності на кінець аналізованого періоду дорівнює нулю, концентрація низько ліквідних активів переважає над концентрацію високоліквідних активів, що в тому числі, і зумовило настання кризового стану підприємства), призводить до того, що ДП «Агроцех Жовторічанський» не в змозі погасити свої зобов'язання, як у короткостроковому, так і в довгостроковому періодах.

Для оцінки майнових та немайнових активів має сенс проаналізувати суб'єкт господарювання на предмет інтенсивності руху грошових коштів, оборотних та необоротних активів. Для початку необхідно визначитись із вищезазначеними поняттями. Так, до оборотних активів належать грошові кошти, а також еквіваленти (або інші активи) які передбачені для споживання протягом операційного балансу.

До необоротних активів слід віднести активи, які використовуються рідко та обмежені у використанні, або ж використовуються неактивно.

Так, в роботі використовуються показники фінансової звітності за 2015, 2016 та 2017, 2018, 2019 роки, які і застосовувались у подальших розрахунках. З наведених даних ми вже можемо спостерігати негативну тенденцію прибутку Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» (Додаток А).

З даних додатку вбачається, що загальна вартість майна в 2019 році в порівнянні з 2015 роком зменшилася на 72,22 %. На це вплинуло зменшення необоротних активів на 58,56 %. Вартість оборотних активів також має тенденцію до зниження. Так за аналізований період цей показник зменшився на 20,2%, а показник основних засобів скоротився на 85,84%. Поточна дебіторська заборгованість зменшилась на 49,76 %.

Загалом, можна зробити висновок, що майно підприємства зменшується і це свідчить про скрутне становище підприємства.

З метою визначення капіталу державного підприємства агроцеху проаналізуємо співвідношення власного капіталу та зобов'язань. Для цього звернемось до другої частини Балансу – Пасиву.

Так, вартість загального капіталу у 2019 році у порівнянні із 2015 роком знизилася на 72,18 %. На це вплинуло збільшення зобов'язань на 49,28 %, а саме поточних зобов'язань – на 45,04 %, кредиторська заборгованість зросла на 14,94 %. Власний капітал має тенденцію до зменшення 151%, за рахунок отриманих збитків, статутний капітал залишається незмінним.

Для того, щоб побачити рентабельність сільськогосподарського підприємства достатньо проаналізувати результати оцінки руху та функціонального стану основних засобів ДП «Агроцех «Жовторічанський». Так, згідно інформації, яка подана у Додатку Б, бачимо стрімкий спад вартості основних засобів в період з 2015 до 2019 року (з 40325,00 тис. грн. до 15782,00 тис. грн.), а також негативний показник нарахованої амортизації (-110, тис.) у порівнянні з попередніми роками.

Коефіцієнт зносу, який показує частку вартості основних фондів,

списану на витрати виробництва, зменшився на початок року на 18,75%, на кінець року 18,8%. Зменшення коефіцієнту зносу тягне за собою зменшення коефіцієнту придатності, який показує частку основних фондів, яка не перенесена на створюваний продукт вартості, на початок року на 61,82 %.

В Додатку В наведено фінансові результати діяльності Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» за 2015-2019 роки. Так, відображено негативну динаміку чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з 72 989 тис. грн. за 2015 до 69 тис. грн. за 2019 (бачимо скорочення чистого доходу від реалізації продукції на 99,91%). Якщо у 2015 році прибуток (збиток) складає 10 969 тис., то у 2019 він взагалі знижується до коефіцієнта 0. При цьому, спостерігається зростання адміністративних витрат на 36,7 %. Валовий прибуток протягом аналізованого періоду скорочується на 99,02%, фінансові та інвестиційні доходи разом з чистим прибутком – відсутні.

Оцінка змін фінансового стану ДП «Агроцех Жовторічанський» необхідна для формування загального уявлення та загальних тенденцій його розвитку. За результатами аналізу показників проводиться висновок про спрямованість змін та їх вплив на стан платоспроможності підприємства.

Платоспроможність виступає в якості зовнішнього прояву фінансової стійкості, сутністю якої є забезпеченість оборотних активів довгостроковими джерелами формування. При оцінці ліквідності важливим критерієм є можливість реалізації активів і погашення зобов'язань (протягом 1 року). Для оцінки платоспроможності підприємства використовуються наступні відносні показники, що відрізняються між собою набором ліквідних активів, що розглядаються в якості покриття короткострокових зобов'язань.

Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття (Кп) характеризує платоспроможність підприємства на період, рівний обороту поточних активів з урахуванням своєчасних розрахунків з дебіторами і реалізації частини готової продукції, виробничих товарів і запасів. Рівень цього показника безпосередньо визначається наявністю довгострокових

джерел формування запасів. Для підвищення коефіцієнта поточної ліквідності необхідно поповнювати реальний власний капітал підприємства та обґрунтовано стримувати зростання необоротних активів і довгострокової дебіторської заборгованості. Критичне значення коефіцієнта покриття дорівнює одиниці. Якщо даний показник <1 - підприємство має неліквідний баланс. Значення даного коефіцієнта в межах 1-1,5 свідчить про те, що підприємство своєчасно розплачується з боргами. У Додатку Д представлені показники ліквідності підприємства ДП «Агроцех Жовторічанський». Для того, щоб знайти коефіцієнт абсолютної ліквідності – необхідно: грошові кошти та еквіваленти розділити «по розділу V».

За даними Додатку Д коефіцієнти покриття, швидкої ліквідності, поточної ліквідності ДП «Агроцех Жовторічанський» протягом всього періоду що аналізується менше нормативних значень та постійно зменшується (вказує на не ліквідний баланс), що призводить до затримки та не розрахунків за боргами та збільшення кредиторської заборгованості.

Відношення коштів і короткострокових цінних паперів до короткострокових зобов'язань називається коефіцієнтом абсолютної ліквідності. Цей показник є найбільш жорстким критерієм платоспроможності і показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство може погасити негайно. Нормативне обмеження коливається в межах 0,2 - 0,35 і означає, що щодня підлягають погашенню 20% короткострокових зобов'язань підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності ДП «Агроцех Жовторічанський» протягом всього аналізованого періоду дорівнює нулю, тоді коли нормативне значення складає більше або дорівнює 0,2. З наведеного вбачається низька частина зобов'язань, яке підприємство може погасити негайно.

Натомість, бачимо переважання найбільш строкових зобов'язань (динаміка зросла на 14% за аналізований період) 5 624 тис., над короткостроковими зобов'язаннями 820 тис. (динаміка яких зросла за аналізований період зросла на 585, 71%).

Маневреність власних оборотних засобів характеризує ту частину власних оборотних коштів, що знаходиться у формі грошових коштів і швидко реалізованих цінних паперів, тобто коштів, що мають абсолютну ліквідність. Протягом всього аналізованого періоду маневреність власних оборотних засобів має значення значно нижче нормативного та поступово зменшується, що в свою чергу свідчить про не гнучкість у використанні власного капіталу.

В свою чергу, також з Додатку Ж протягом всього аналізованого періоду вбачається від'ємний показник коефіцієнту автономії; зріст динаміки коефіцієнту концентрації залученого капіталу протягом аналізованого періоду з 0,45 до 2,34 (вбачається збільшення на 517,31%) говорить нам про неспроможність задовольнити потреби господарюючого суб'єкта та здійснювати господарську діяльність за рахунок власних коштів підприємства з чого вбачаються зобов'язання перед кредиторами та низька платоспроможність ДП «Агроцех Жовторічанський». Робимо висновок, що підприємство не може самостійно покрити короткострокові та довгострокові зобов'язання.

Враховуючи незначний розмір грошових коштів на банківських рахунках ДП «Агроцех Жовторічанський» на кінець періоду дослідження, наявність непогашеної в строк значної суми заборгованості, значення коефіцієнта покриття, коефіцієнта поточної (загальної) ліквідності, коефіцієнта абсолютної ліквідності, показника маневреності власних оборотних засобів, які протягом аналізованого періоду нижче нормативних показників та постійно зменшуються, можливо зробити висновок про не ліквідний баланс та те, що у підприємства недостатньо коштів для негайного погашення своїх поточних зобов'язань (про неплатоспроможність).

Різні показники ліквідності не тільки дають різнобічну характеристику платоспроможності підприємства при різному ступені обліку ліквідних активів, а й відповідають інтересам різних зовнішніх користувачів аналітичної інформації. Так, для постачальників товарів (робіт, послуг)

найбільш цікавий коефіцієнт абсолютної ліквідності. Потенційні і дійсні власники підприємства більшою мірою оцінюють його платоспроможність за коефіцієнтом поточної ліквідності.

Показники ліквідності ДП «Агроцех Жовторічанський» нижче норми, а це в свою чергу, свідчить, що на підприємстві спостерігається ситуація дуже низької кредитоспроможності.

Оцінка фінансової стійкості представлена в Додатку Ж. З даних додатку видно, що підприємство не є автономним, тобто залежить від позикових засобів, про це говорить коефіцієнт автономії, який є від'ємним, але спостерігається тенденція до збільшення автономії, бо коефіцієнт зріс на 77,31 %.

Коефіцієнт фінансової автономії (коефіцієнт концентрації власного капіталу - характеризує частку власного капіталу підприємства в загальній сумі коштів, авансованих в його діяльність). Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більш фінансово стійке і стабільне підприємство. У підприємства з високою часткою власного капіталу інвестори вкладають кошти більш охоче, оскільки воно з більшою ймовірністю може погасити борги за рахунок власних коштів. Мінімальне граничне значення коефіцієнта автономії оцінюється на рівні 0,5.

За весь аналізований період розраховані значення коефіцієнта автономії поступово зменшуються до мінімального граничного значення, на кінець періоду має значення яке нижче мінімального граничного нормативного значення, що в свою чергу означає, що зобов'язання Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» не можуть бути покриті його власними засобами і про високу залежність підприємства від позикових коштів, що в свою чергу свідчить про нестабільність та фінансову нестійкість Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський».

Основою для побудови та використання аналізу фінансової стійкості є поглиблення діагностичних можливостей визначення наявності власних

обігових коштів, нормальних джерел формування запасів, залежність господарюючого суб'єкта від залучених коштів та співвідношення власного та залученого капіталу.

З метою повного та всебічного формування уявлення аналізу стійкості фінансової стійкості господарюючого суб'єкта прийнято використовувати такі показники, як:

- коефіцієнт автономії;
- коефіцієнт концентрації залученого капіталу;
- коефіцієнт фінансування;
- коефіцієнт фінансового ризику;
- коефіцієнт довгострокового залучення коштів;
- коефіцієнт структури залученого капіталу;
- коефіцієнт маневреності власного капіталу;
- коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів;
- коефіцієнт забезпеченості запасів;
- коефіцієнт маневреності;
- коефіцієнт реальної вартості майна;
- коефіцієнт реальної вартості основних засобів;
- коефіцієнт накопичення амортизації
- коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів.

Звернемо увагу на коефіцієнт фінансового ризику, який в 2015р. склав 0,83, а вже у 2016 -3,36. Негативна тенденція спостерігається також стосовно інших показників, таких як: коефіцієнт автономії, коефіцієнт концентрації залученого капіталу, коефіцієнт фінансування, коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, коефіцієнт структури залученого капіталу, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів, коефіцієнт забезпеченості запасів, коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів та ін.

Тобто, фінансова стійкість Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» зазначає негативну динаміку фінансово – господарської діяльності, що спричинила кризу.

Рейтинг фінансового стану підприємства протягом п'яти років практично не змінився і знаходиться на найнижчому рівні. Тобто, підприємство є нестабільним і знаходиться в скрутному становищі. Через отримані збитки агрофірма є нерентабельною і залежною від позикових засобів. Періоди обертання засобів мають тенденцію до постійного збільшення, що не дає вкладати вільні кошти в діяльність підприємства.

2.2. Характеристика організації роботи служби економічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» та оцінка її стану за окремими складовими

Для того, щоб відобразити характеристику організації роботи служби економічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський», необхідно здійснити її оцінку за такими показниками, як: інтелектуальна, кадрова, техніко – технологічна, політико – правова, екологічна, інформаційна, силова, фінансова. Аналіз комплексу всіх цих чинників і дасть змогу зрозуміти рівень економічної безпеки аграрного цеху.

Отже для здійснення систематичного контролю рекомендується регулярно проводити оцінку фінансово – економічної безпеки за наступними формулами:

$$E_e = BK - A1 \quad (2.1)$$

$$\pm E_e = E_e - Z \quad (2.2)$$

де ВК – власний капітал (рядок 1495 форми №1);

A1 – необоротні активи (рядок 1095 форми №1);

Z – величина запасів (сума рядків 1100 та 1110 форми №1)

З огляду на вищезазначені данні визначимо надлишок чи брак власних оборотних коштів ДП «Агроцех «Жовторічанський», який складає:

$-2180 - (-3465) = 1285$, з якого вбачається брак власних оборотних коштів аграрного цеху.

Далі необхідно визначитись із надлишком, або браком середньострокових і довгострокових кредитів, які вираховуються за наступною формулою:

$$\pm E_T = (E_e + K) - Z \quad (2.3)$$

Де K – довгострокові зобов'язання (сума рядків 1510 та 1515 ф.№1), який складає: $(1285 + 0) - 1104 = 181$, з якого вбачається надлишок середньострокових і довгострокових кредитів.

У свою чергу, існує декілька рівнів фінансової безпеки підприємства: абсолютний (для функціонування підприємства достатньо власних оборотних коштів); нормальний (підприємство практично обходиться власними джерелами формування запасів і покриття витрат); задовільний (підприємству недостатньо власних оборотних коштів і воно вдається до середньострокових, або довгострокових зобов'язань); критичний (підприємство для фінансування своєї діяльності вдається до довгострокових кредитів) та кризовий (підприємство неспроможне виконати свої зобов'язання).

Таким чином, проаналізувавши фінансову складову безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» дійдемо висновку про наявність кризового рівня фінансової безпеки, що і стало причиною даного наукового дослідження.

В свою чергу, для проведення оцінки інформаційної складової економічної безпеки необхідно врахувати коефіцієнти: повноти інформації ($K_{п}$), суперечності інформації ($K_{с}$), точності інформації ($K_{т}$), а рівень самої інформаційної безпеки можна визначити, як добуток даних коефіцієнтів.

Отже,

$$K_{п} = \frac{K_{з}}{K_{гр}} \quad (2.4)$$

$$K_{с} = \frac{K_{пс}}{K_{пер}} \quad (2.5)$$

$$K_{т} = \frac{K_{р}}{K_{з}} \quad (2.6)$$

Отже, відомо що,

$$K_{іб} = 0,1 * 1 * 0,2 = 0,02$$

Так, рівень інформаційної безпеки на Державному підприємстві «Аграрний цех «Жовторічанський» - низький, що свідчить про великі загрози інформаційного простору на виробництві, які, в свою чергу, ладні нашкодити фінансово – економічній безпеці аграрного цеху.

Далі знайдемо величину інтелектуальної складової, яка враховується наступним чином:

$$K_{кв} = \frac{\sum_{i=1}^n Y}{0} \quad (2.7)$$

Де, $\sum_{i=1}^n Y$ – сукупна величина кваліфікаційно-освітнього рівня працівників, тобто, кількість працівників, що мають вищу та середню освіту.

В свою чергу, інтелектуальна озброєність ($K_{іо}$) враховується наступним чином:

$$K_{io} = \frac{V_{in}}{O} \quad (2.8)$$

де V_{in} – вартість інтелектуальної власності;
 O – загальна чисельність працівників.

Для того, щоб побачити повну «картину» інтелектуальної безпеки – необхідно знайти норму доходності співробітників, яка вираховується наступним чином:

$$K_d = \frac{D_{ip}}{O} \quad (2.9)$$

де D_{ip} – дохід, який одержує підприємство від використання інтелектуального потенціалу.

Так, коефіцієнт кваліфікації працівників Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» складає – 0,04 (сукупну величину кваліфікаційно-освітнього рівня працівників, тобто, працівників, що мають вищу та середню освіту розділили на загальну кількість працівників підприємства: 5 розділили на 121); інтелектуальноозброєність – 10 (вартість інтелектуальної власності, до якої можна віднести вартість винаходів, корисних моделей, промислових зразків, товарних знаків поділена на кількість працівників: 1210 розділили на 121); норма доходності співробітників – 48,7 (дохід, який одержує підприємство від використання інтелектуального потенціалу поділили на кількість працівників: 5892 розділили на 121).

Отже, резюмуючи все, наведене вище, зазначимо, що рівень інтелектуальної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» - знаходиться на незадовільному рівні. Разом з тим, звернемо увагу на те, що незадовільний - ще не критичний стан, отже розширивши штатний розклад досвідченими фахівцями – є надія підвищити

рівень інтелектуальної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський».

Далі необхідно знайти кадрову складову (яка, в свою чергу складається з коефіцієнтів плинності кадрів та фізичного старіння) фінансово – економічної безпеки аграрного цеху, яка вираховується наступним чином:

$$K_n = \frac{\sum \text{Чу}}{O} \quad (2.10)$$

де Чу – кількість працівників, які були звільнені або скорочені за розрахунковий період;

O – загальна чисельність працівників підприємства;

$$K_b = \frac{O_b}{O} \quad (2.11)$$

де O_b – кількість працівників, які за віком фізично старі, старі їх знання та кваліфікація.

Отже, показники $K_n = 0,157$ (кількість працівників, які були звільнені розділили на загальну чисельність працівників підприємства: 19 розділили на 121) та $K_b = 0,35$ (кількість працівників, які за віком фізично старі, старі їх знання та кваліфікація розділили на загальну кількість працівників свідчать про критичний рівень кадрової безпеки, тобто, 43 розділили на 121). Знову ж таки рівень кадрової безпеки аграрного цеху можна підвищити шляхом розширення штату підприємства досвідченими спеціалістами в сфері сільського господарства.

Далі, рівень техніко – технологічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» менше 0,1, що свідчить про незадовільний стан безпеки; політико – правова безпека агроцеха, має показник 0,25, що, зрештою, свідчить про задовільну безпеку.

Знайдемо рівень інноваційної складової, яка вираховується за формулою

$$Ki.n. = \frac{Ni.n.}{N3.n.} \quad (2.12)$$

де, $Ni.n.$ – кількість інноваційних видів продукції, що випускаються підприємством, $N3.n.$ – загальна кількість видів продукції, що випускається підприємством;

- частка інноваційних підходів, які використовуються у виробничому, управлінському та обслуговуючому процесі ($Ki.під.$):

$$Ki.під. = \frac{\sum Vi}{\sum Vп} \quad (2.13)$$

де $\sum Vi$ – сума витрат на інновації;

$\sum Vп$ – загальна сума витрат на виробництво та реалізацію продукції.

Отже, коефіцієнт впровадження нових інноваційних видів продукції Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» складає 0,093, а коефіцієнт частки інноваційних підходів, які використовуються у виробничому, управлінському та обслуговуючому процесі складає 0,043. Дані коефіцієнти говорять про те, що рівень інноваційної безпеки агроцеха знаходяться на критичному рівні, що говорить про низький рівень фінансово – економічної безпеки на підприємстві.

Щодо структури відділу економічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський», то вона має вертикальну організацію і складається наступних напрямків: забезпечення охорони (саме фізичний захист активів підприємства), яку здійснює відділ фізичної охорони приміщення; захист економічних інтересів, який здійснює відділ внутрішньої безпеки. В свою чергу, збір та аналіз інформації для забезпечення економічної безпеки здійснює відділ інформаційно – аналітичного забезпечення. Захист комерційної таємниці здійснює відповідний відділ з

питань захисту комерційної таємниці. Зауважимо, що на всіх етапах у всіх функціональних відділах – повноваження керівника служби економічної безпеки кореспондуються з функціональними обов'язками кожного з фахівців відділу. Емоційна важкість керівника служби економічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» полягає також у здійсненні контролю за всіма вищенаведеними підрозділами відділу економічної безпеки, що ускладнює процес організації аналізу та прогнозування керівником інших стратегічних питань.

Зробивши даний аналіз фінансово – економічної безпеки дійдемо висновку, що Державне підприємство «Аграрний цех «Жовторічанський» знаходиться на кризовому рівні фінансово – економічної безпеки, потребує радикальних управлінських рішень з боку виконуючого обов'язки керівника, оскільки, знаходиться у скрутному фінансовому стані, що суттєво загрожує фінансово – економічній безпеці. Радикальних управлінських рішень, які призведуть до інтенсивного розвитку господарської діяльності.

2.3. Стан обліково – аналітичного забезпечення системи показників й оцінки формування кредиторської заборгованості

Аналіз обліково – аналітичного забезпечення системи показників підприємства є найважливішим етапом оцінки його діяльності та фінансового благополуччя, що відображає результат його поточного, інвестиційного та фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, характеризує здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями, а також здатність підприємства нарощувати свій економічний потенціал. Обліково – аналітичне забезпечення повинно формуватися в процесі всієї виробничо-господарської діяльності підприємства і повинно свідчити про стабільне перевищення доходів над

витратами, про вільне маневрування грошовими коштами, а також про безперервні процеси виробництва і реалізації продукції.

Від ефективності управління кредиторською заборгованістю багато в чому залежить ефективність використання підприємством отриманих фінансових ресурсів, що значно знижує ризик неспроможності та банкрутства підприємства. Аналіз кредиторської заборгованості грає в цьому процесі провідну роль, тому що забезпечує релевантною обліково-аналітичною інформацією прийняття рішень щодо кредиторської заборгованості. Тому обліково-аналітичні питання в ефективному управлінні кредиторською заборгованістю завжди є актуальними для будь-яких суб'єктів бізнесу.

При веденні обліку кредиторської заборгованості необхідно:

- своєчасно провести облік руху грошових коштів і операцій з їх руху;
- встановити контроль за дотриманням касової і платіжно-розрахункової дисципліни;
- визначити структуру кредиторської та дебіторської заборгованості щодо термінів погашення, вид заборгованості, ступінь обґрунтованості заборгованості;
- визначити склад і структуру простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості;
- визначення розміру в загальному обсязі дебіторської та кредиторської заборгованості;
- виявлення структури даних по постачальникам по неоплаченим розрахунковими документами, постачальникам за простроченими векселями, постачальникам за отриманим комерційним кредитом;
- встановити їх доцільність і законність;
- виявити обсяг і структуру заборгованості за векселями, за претензіями, за виданими і отриманими авансами, по страхування майна і персоналу, заборгованості, яка виникає після розрахунків з іншими дебіторами і кредиторами, заборгованості за банківськими кредитами тощо.

- визначити причини їх виникнення та можливі шляхи усунення;
- визначити правильність використання банківських позик;
- виявити неправильне перерахування або отримання авансів і платежів по безтоварних рахунках і т.п. операціями;
- визначити правильність розрахунків з персоналом по оплаті праці, з постачальниками та підрядниками, з іншими дебіторами і кредиторами, виявити резерви погашення наявної заборгованості за зобов'язаннями перед кредиторами, а також можливості стягнення боргів з дебіторів.

В бухгалтерському обліку прийнято розрізняти довгострокову та поточну кредиторську заборгованість. Відповідно до Плану рахунків на підприємстві кредиторську заборгованість відображають на рахунках, наведених в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Відображення кредиторської заборгованості на рахунках підприємства

Номер рахунку	Назва рахунку
50	Довгострокові позики
60	Короткострокові позики
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками
64	Розрахунки за податками та платежами
65	Розрахунки за страхування
66	Розрахунки за виплатами працівникам
68	Розрахунки за іншими операціями

Для бухгалтерії підприємства вельми важлива оцінка боргових зобов'язань в балансі та інших формах бухгалтерської фінансової звітності. Порівняння даних про кредиторів з попередніми періодами дозволяє оцінити характер зміни заборгованості в динаміці, фінансовий стан підприємства та його платоспроможність.

Складові компоненти системи обліково-аналітичного забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства систематизовано та представлено на рис. 2.1

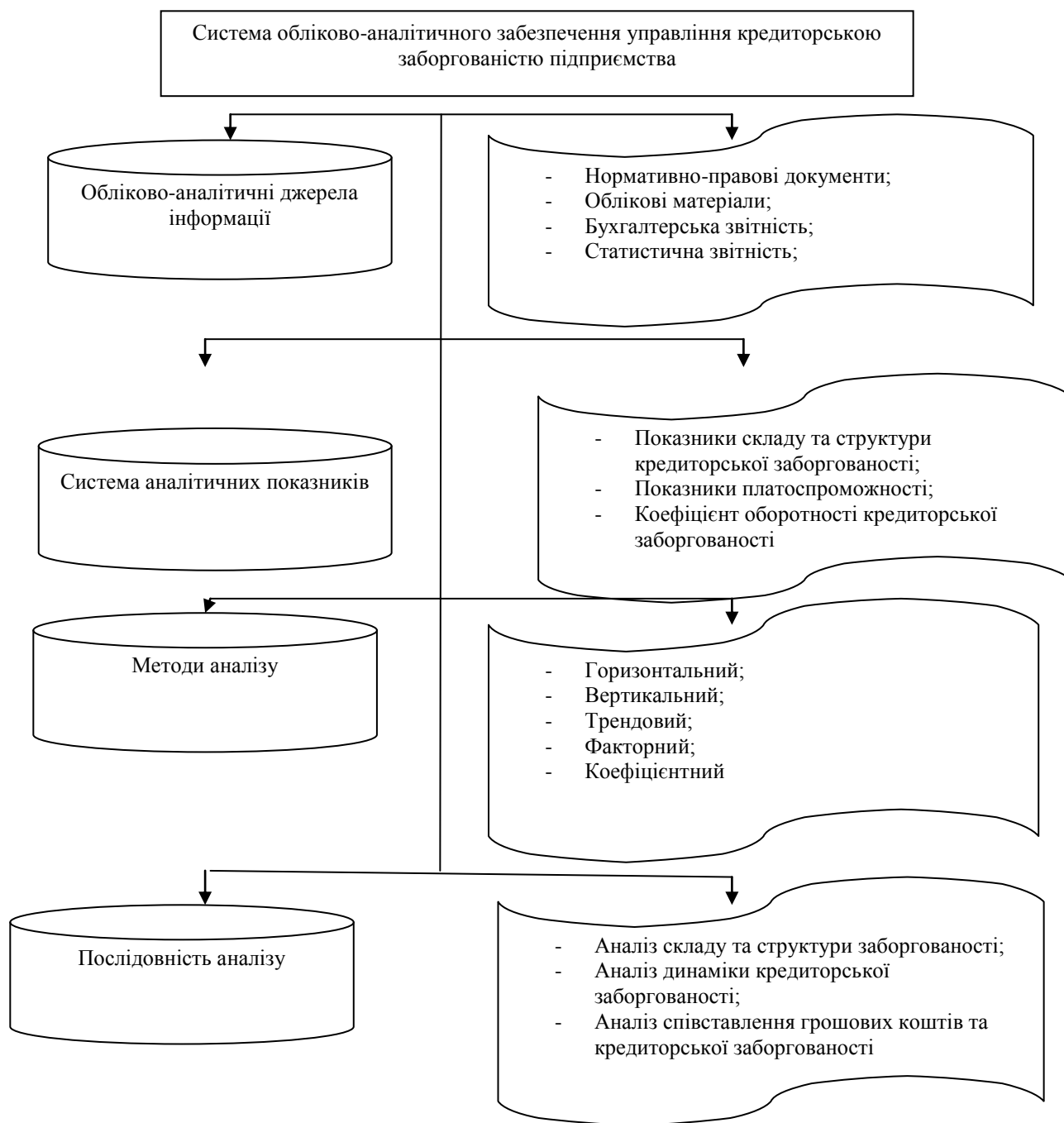

Рис. 2.1. Система обліково-аналітичного забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства.

Як можна побачити з рисунку 2.1. основними складовими компонентами обліково-аналітичного забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства є: обліково-аналітичні джерела

інформації, система аналітичних показників, яка дозволяє оцінити склад та структуру кредиторської заборгованості, показники платоспроможності; аналіз та етапи його проведення.

Кредиторська заборгованість займає істотну частку в складі джерел фінансування. Враховуючи це слід дослідити ефективні шляхи управління кредиторською заборгованістю.

Здійснено аналіз кредиторської заборгованості на підприємстві за п'ять років в період з 2015 по 2019 і відобразимо дані в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Структура кредиторської заборгованості підприємства

Показник	На початок року		На кінець року		Зміни	
	Тис.грн	Питома вага, %	Тис.грн	Питома вага, %	Тис.грн	Питома вага, %
Довгострокова кредиторська заборгованість, всього	598944	120,67	591096	45,55	7 848	1,01
Короткострокова заборгованість, в т.ч.	-	-	-	-	-	-
Розрахунки з постачальниками і підрядниками	15903	3,20	98910	7,79	83 007	10,73
Розрахунками за податками і платежами	253	0,05	1 439	0,11	1 186	0,15
Розрахунки по соціальному страхуванню	6 649	1,34	32 670	2,57	26 021	3,36
Розрахунки по оплаті праці	-	-	605	0,05	605	0,08
Разом кредиторська заборгованість	496 337	100	1 269 793	100	773 456	14,32

З наведеного вбачається інтенсивний зріст динаміки розрахунків з постачальниками і підрядниками. Так на початок 2015 року сума складала

15 903 000,00 грн. тоді як в 2019 році заборгованість за розрахунками з постачальниками і підрядниками склала 98 910 000,00 грн.

Динаміку кредиторської заборгованості Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» зазначено на рисунку 2.2. (рис. 2.2).

Рис.2.2. Динаміка кредиторської заборгованості Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський».

Отже, з наведених даних, дійдемо висновку відносно інтенсивного росту кредиторської заборгованості протягом п'яти років. Зокрема, з 496 337,00 грн. на початок аналізованого періоду кредиторська заборгованість аграрного підприємства зросла до 1 269 793,00, тобто, на 61%. На дану негативну динаміку також вплинули несприятливі погодні умови, що суттєво знизили об'єм врожаю і, як наслідок, прибутку сільськогосподарського підприємства. Також, вирішальним етапом зазначеної негативної динаміки стала економічна криза держави, що зумовила зниження попиту і, як наслідок, пропозиції, в тому числі, сільськогосподарської продукції Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський».

Висновки до другого розділу

1. Досліджено фінансово – економічну характеристику Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський». Підприємство займається вирощуванням зернових культур, бобових культур, зокрема, але не виключно виконує організаційні роботи щодо вирощування овочів та баштанних культур, здійснює допоміжну діяльність у тваринництві. Враховуючи незначний розмір грошових коштів на банківських рахунках ДП «Агроцех Жовторічанський» на кінець періоду дослідження, наявність непогашеної в строк значної суми заборгованості, значення коефіцієнта покриття, коефіцієнта поточної (загальної) ліквідності, коефіцієнта абсолютної ліквідності, показника маневреності власних оборотних засобів, які протягом аналізованого періоду нижче нормативних показників та постійно зменшуються, можливо зробити висновок про не ліквідний баланс та те, що у підприємства недостатньо коштів для негайного погашення своїх поточних зобов'язань.

2. Досліджено характеристику організації роботи служби економічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський». За результатами проведеного дослідження оцінки відділу економічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» вбачається відсутність внутрішнього документу, що регламентує діяльність фахівців підприємства в сфері економічної безпеки. В свою чергу, структура відділу економічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» має вертикальну модель і складається з: керівника служби економічної безпеки підприємства, помічника керівника щодо правових питань, відділу внутрішньої безпеки, відділу захисту комерційної таємниці, відділу технічного захисту, відділу фізичної охорони приміщення, відділення інформаційно – аналітичного забезпечення. За даними діагностики інформаційної, інтелектуальної, кадрової техніко – технологічної, політико-правової, інноваційної складових відділу економічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» вбачаються низькі показники. Запропоновано

налагодити роботу відділу економічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» шляхом розробки та затвердження методичних рекомендацій, спрямованих на забезпечення вирішення організаційно – економічних питань організації відділу економічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський».

3. Здійснено один із головних видів аналізу фінансово – господарської діяльності підприємства - аналіз стану обліково – аналітичного забезпечення системи показників й оцінки якості формування кредиторської заборгованості, оскільки, для бухгалтерії підприємства вельми важлива оцінка боргових зобов'язань в балансі та інших формах бухгалтерської фінансової звітності. Зокрема, проаналізовано ефективність використання кредиторської та дебіторської заборгованостей, з яких вбачається наступне. Протягом аналізованого періоду динаміка кредиторської заборгованості зросла з 496 337 тис. грн. до 1 269 793 тис. грн., тобто, на 61%. Про дану негативну динаміку свідчить також недобросовісне виконання своїх повноважень керівником, який повинен був систематично здійснювати аналіз господарської діяльності сільськогосподарського підприємства; попереджати негативні наслідки та контролювати агресивний зріст динаміки кредиторської заборгованості. В той же час, бачимо позитивні коливання щодо зменшення акумулювання у фінансовій звітності дебіторської заборгованості з 1 114 тис. грн., до 546 тис. грн. – на 50%, що свідчить про здійснення заходів керівником, спрямованих на стягнення дебіторської заборгованості підприємства.

РОЗДІЛ 3. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО – ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Криза і антикризове регулювання: фактор ризику в кризових ситуаціях

Глибинною основою економічної теорії є кризи: технологічна, освітня, екологічна; скорочення виробництва, що загострюють кризові потрясіння в соціально-політичній сфері, в культурі, релігії та ідеології. Як доцільно зазначено в першому розділі даного дослідження – сучасне суспільство є, здебільшого, поколінням ризику, а наступне покоління опанує фактор ризику та зможе його контролювати. Оскільки, сучасні рушійні покоління та покоління, які будуть такими найближчі роки є поколінням ризику - і феномен кризи та, як наслідок, антикризовий менеджмент, також доцільно досліджувати крізь призму фактору ризику, тобто, ризик-менеджмент.

Визначимось із поняттям криза. Так, криза – загострення протиріч у соціально – економічній системі, що загрожує її життєдіяльності у зовнішньому середовищі. Також, кризою можна вважати переломний момент у функціонуванні будь – якої системи, на якому вона піддається впливу зовні або з середини, що вимагає від неї якісно нового реагування.

Оскільки, будь – яка криза має індивідуальні властивості, що притаманні лише їй, даний феномен може здатись унікальним. Насправді, якщо вивчити та дослідити саму сутність кризового явища, дослідити причину його виникнення та простежити послідовність подій – можна виявити багато загальних елементів, що також притаманні іншим кризам, які супроводжували людство певними циклами протягом всього існування соціуму. Отже, будь – яка криза – не нова. Будь – яка криза – вже траплялась

в соціальній, економічній, політичній, або інших сферах. Тому, доцільно, дане явище назвати, свого роду, модифікованим, ніж унікальним. Феномен даної кризи вже траплявся, для виходу з нього вже розроблено безліч алгоритмів і все, що потрібно, застосувати дані алгоритми для індивідуально визначеного феномену кризи, який конкретно досліджується, можливо, додавши інноваційні механізми – там, де це доцільно, з урахуванням вищезазначеної модифікації.

Цікавим вбачається дослідження причин кризи на підприємстві, серед яких виокремимо наступні: поява значних суперечок в системі; недостатні знання; організація в колективі опозиції; інертність організаційної структури; залежність функціонування системи від кон'юктури; велика кількість управлінського персоналу; слабка гнучкість та низька адаптація до змін зовнішнього середовища; дуже складні комунікативні зв'язки; мало динамічні наукові дослідження; великі матеріальні затрати на утримання керуючої системи; відсутність інновацій, що дають значне вдосконалення управлінської системи.

Для того, щоб «зрозуміти» кризу – необхідно провести діагностику. Визначимось із самим поняттям діагностики. Діагноз – у перекладі з грецької означає розпізнавання, визначення. Діагностика – визначення стану об'єкта, предмета, явища чи процесу шляхом реалізації комплексу дослідницьких процедур, вияв в них слабких місць. В свою чергу, діагностика кризи – процес вивчення певних показників та властивостей, що характеризують як функціонування та розвиток самої системи, так і зовнішнє середовище. Завдання діагностики полягають у визначенні заходів, спрямованих на покращення діяльності всіх складових систем та засобів їх реалізації. Завдання діагностики тісно переплетені з іншими завданнями – прогнозом та аналізом походження кризи.

Зазвичай виділяють три напрямки виходу підприємства з кризової ситуації:

1. налагодження стійких зв'язків із ринком щодо як ресурсного забезпечення, так і реалізації продукції;
2. створення матеріальної основи для підвищення конкурентоздатності підприємства (удосконалення технологій, організації управління);
3. розвиток соціальної сфери на основі збільшення доходів і прибутку.

Загальні правила методології і технології прогнозування криз:

1. Визначення цілі передбачення криз (передбачає два підходи):
  - намагання запобігти кризі, відтягнути її початок;
  - намагання своєчасно передбачити кризу, розпізнати її сутність, активно сприяти усуненню неактуальних елементів системи, скорочуючи тим самим термін та негативні наслідки кризи.
2. Визначення сутності та структури кризи.
3. Прогноз зовнішніх чинників взаємодії криз.
4. Вибір і ранжування шляхів виходу з кризи. 1. Аналіз ходи та наслідків криз.

Гостроту криз можна й потрібно знижувати, якщо враховувати їхні особливості, вчасно розпізнавати їхнє наближення. А це, природно, досягається лише за допомогою управління кризами. Будь-яке управління організацією повинно бути антикризовим, тобто побудованим на врахуванні ймовірності і небезпеки кризових ситуацій. Тому в самому загальному вигляді під антикризовим менеджментом варто розуміти таке управління організацією, яке здатне запобігати або пом'якшувати кризові ситуації в її виробничо-господарській діяльності, а також утримувати функціонування в режимі виживання в період кризи і виводити її з кризового стану з мінімальними втратами.

Ключовими аспектами антикризового управління є:

- прогнозування криз;
- фінансово-економічне регулювання кризових процесів;

- правове регулювання кризового розвитку;
- конфліктологія (визначення й оцінка джерел і причин кризи);
- менеджмент у кризових ситуаціях або в умовах погрози кризи, тобто ризику.

Існує безліч причин криз. Їх необхідно знати керівництву організацій для своєчасного розпізнавання, а також для врахування в антикризовому управлінні. Проте, не виключені випадки, коли фірма свідомо вибирає стратегію ризикованого розвитку і передбачає можливість або неминучість кризи, але готується до неї, розробляючи заходи щодо ослаблення її гостроти. У цьому випадку підприємство може виграти в стратегічному плані, трохи загубивши в кризових ситуаціях.

Існує і кризове управління, що навмисно викликає кризу, прогнозуючи її наслідки і керує тенденціями кризового розвитку. Адже криза може бути такою, що очищує, може бути засобом модернізації і реконструкції, відновлення стилю і методів управління персоналом тощо. Бувають випадки, коли тільки свідоме ініціювання кризи може допомогти зруйнувати зашкарублі тенденції і застарілі форми діяльності. Іноді криза є поштовхом до інновацій. Тому для антикризового управління дуже важливим є своєчасне вирішення проблем. Іншими словами, треба вчасно прийняти рішення і правильно розрахувати час його виконання. Адже, в кризових ситуаціях не розв'язані вчасно або довго розв'язувані проблеми тільки погіршують становище підприємства.

Крім того, антикризове управління не може бути успішним, якщо воно не передбачає мінімізацію втрат і упущених можливостей.

Що ж являє собою управління в умовах ризику? Це, насамперед, - антикризове управління, здійснюване в умовах небезпеки кризи або на передодні кризи.

Антикризовий менеджмент висуває свої вимоги до системи, механізму і процесу управління. Менеджер або консультант з управління зобов'язані,

насамперед, проаналізувати ті зміни, що повинні відбутися в системі при переході до варіанту антикризового управління.

Таким чином, на основі аналізу результатів досліджень може бути сформульована концепція антикризового управління, включаючи чотири блоки проблем.

Перший блок - це проблеми, що стосуються управління на різних фазах циклічного прояву кризового розвитку, проблеми розпізнавання, запобігання, підтримки життєдіяльності, виходу з кризи і ліквідації наслідків. На кожній з цих фаз треба змінювати орієнтування, отже, використовувати різні механізми управління (мотивацію, установки, ціннісну орієнтацію, обмеження тощо) і організаційні форми - від жорстких до зм'якшених (у т.ч. неформальне управління).

Другий блок проблем пов'язаний із сферами управління або сферами діяльності, функціонування об'єкта управління. Це проблеми методології й організації менеджменту, фінансово-економічні, правові і соціально-психологічні проблеми. Вони повинні постійно знаходитися в полі зору керівництва організації, і їхнє вирішення необхідно узгоджувати за такими критеріями кризи, як тип, особливість, причини, можливі наслідки тощо.

Третій блок – проблеми процесуальності управління:

- прогнозування криз і оцінка кризових ситуацій,
- готовність до ризику і передбачення можливих його наслідків,
- розробка управлінських рішень в умовах ризику і ризикованого типу діяльності,
- розробка і здійснення інноваційних стратегій кризової поведінки.

Адже опір кризі і вихід із нього завжди вимагають інновацій, нових підходів.

Четвертий блок - це проблеми соціально-економічного характеру: поведінка суб'єкта господарювання на ринку і управління персоналом. Тут важливу роль відіграє інвестиційне проектування, без якого неможлива модернізація і реконструкція господарюючого суб'єкта, вишукування нових варіантів її поведінки на ринку і добір персоналу за новими критеріями

організації управління (функціональні вимоги, кваліфікація, освіта, умови діяльності, обмеження, мотивування тощо).

Антикризове управління повинно бути спрямоване на стабілізацію хитливих ситуацій, підвищення керованості, тобто адекватної реакції об'єкту управління на управлінські рішення.

Управління кризовими ситуаціями - це метод, за допомогою якого компанія чи організація реагує на важливі події, які загрожують заподіяти шкоду компанії, її зацікавленим особам, а іноді й широкій громадськості. Управління кризовими ситуаціями стало важливою складовою управління бізнесом. Жоден бізнес не застрахований від криз. Управління кризовими ситуаціями тісно пов'язане з зв'язками з громадськістю, оскільки під питанням поставлений імідж та гордість компанії.

Криза може бути визначена як основна загроза операції, яка може призвести до шкідливих наслідків. У кризовому управлінні великою загрозою є збиток, який криза потенційно може завдати організації. Криза може призвести до трьох пов'язаних із цим загроз: суспільній безпеці, фінансовим втратам та втраті репутації. Деякі виробничі аварії та несправні вироби можуть спричинити травми або навіть смерть. Кризи можуть призвести до фінансових втрат через зрив операцій, що може створити скорочення частки ринку або судових позовів. Криза може погано відбитися на організації та завдати шкоди її репутації. За репутацією господарюючого суб'єкта в період кризи необхідно особливо пильнувати, стежити та робити все, щоб вона погіршувалась з мінімальною динамічністю. Тим-паче, що конкуренція на ринку надзвичайно велика і криза одного господарюючого суб'єкта – може стати «шансом на життя» іншого господарюючого суб'єкта, основною діяльністю якого, скажімо, є здійснення зв'язків з громадськістю.

У випадку, коли відсутність конкурентоспроможності одного суб'єкта господарювання породжує конкурентоспроможність іншого господарюючого суб'єкта. Тим – паче, що репутація підприємства в будь – якому випадку псується в кризових умовах і псується в першу чергу. Одним із варіантів

«першої допомоги» виходу господарюючого суб'єкта з кризи вбачається ігнорування руйнівних, дратівливих чинників до яких можемо віднести: сторонніх осіб (все тих же акторів на ринку, які намагаються штучно утворити зовнішні чинники, що порушують функціонування фінансово – економічної безпеки підприємства в період кризи, тобто, прямо являють собою зовнішню загрозу). Далі, доцільним вбачається зміна складу засновників (учасників) товариства, (в тому числі, кінцевих бенефіціарних власників, частка у статному капіталі підприємства яких складає 25 і більше %). Оскільки, корисно змінювати стратегії антикризового менеджменту і краще за все це працює в момент здійснення реєстраційних дій (як вже зазначалось, зміна складу засновників (учасників), зміна виконавчого органу, зміна місцезнаходження, зміна здійснення зв'язків з господарюючим суб'єктом, затвердження статуту в новій редакції та ін.).

Важливим моментом також вбачається надходження допомоги в суспільних відносинах. Оскільки, економічні, правові та соціальні науки передбачають собою, перш за все, регулювання суспільних та поведінкових відносинах (а предметом даного дослідження є, в першу чергу, регулювання суспільних та поведінкових відносин підприємства, яке увійшло у фазу кризи) – необхідно знайти спосіб підтримки підприємства із зовнішніх факторів, якими можуть стати (зокрема, але не виключно) досвід іншого господарюючого суб'єкта, яке відноситься до іншого регіону України і яке вже пройшло фазу кризових умов та успішно вийшло з нього, розробивши алгоритм дій, які необхідно здійснювати в антикризовому менеджменті; спосіб підтримки здійснення господарської діяльності товариства із внутрішніх факторів також важлива. Ось чому корисним для функціонування товариства в кризових умовах є затвердження статуту в новій редакції.

Отже, визначимось з тим, що: криза господарюючого суб'єкта – це нормально; кризу на підприємстві – можна спрогнозувати, прискорити (або уповільнити), пом'якшити руйнівну дію, тобто, до неї можна підготуватись і,

найважливіше, до кризового стану господарюючого суб'єкта можна підготуватись, а також його можна і потрібно контролювати.

Зупинимось на антикризовій стратегії. Якщо в першому розділі ми навели теоретичне обґрунтування фактору кризи в управлінні фінансово – економічною безпекою підприємства, другий визначили як аналіз фінансового стану господарюючого суб'єкта – звісно, у третьому визначимось із антикризовою стратегією, яка допоможе підприємство вивести з кризового стану. Отже, на першому етапі необхідно усвідомити проблему, яка призвела до кризового стану (на даному етапі доцільно провести моніторинг середовища, в тому числі, контрагентів, з якими співпрацює підприємство); другий етап передбачає розуміння раніше визначеної проблеми (на даному етапі слід повинно відбутись зниження зовнішньої уразливості, підвищення гнучкості з середини системи, тобто, консолідація зусиль працівників товариства); третій включає конкретизацію проблеми (яка окрім всього іншого, стає імпульсом для розробки антикризової стратегії); на четвертому відбуваються активні заходи реалізації антикризової стратегії; п'ятий звісно-ж складається з прогнозу виходу з кризи.

Переходимо до найцікавішого: фактору ризику в кризовому стані господарюючого суб'єкта. Ризики в антикризовому управлінні підприємством можна класифікувати на: фінансові, інвестиційні, ринкові, виробничі. Існує безліч інших класифікацій, але зупинимось на зазначеній автором, оскільки дана класифікація – проста, легка для сприйняття і зрозуміла.

Отже, смерть, або захворювання ключового працівника – (ризик в антикризовій стратегії, далі за текстом – ризик) – страхування життя. Вже декілька десятиріч в країнах західної Європи є популярним страхування життя. Навіть існує безліч методик для підрахунку вартості людського життя (в нас цей механізм не працює з причини іншого менталітету суспільства). І

хоча в нас ще не працює даний механізм – застрахувати життя працівника від нещасного випадку на виробництві – можна.

Припинення ділової активності – ризик: добровільне страхування фінансових ризиків.

Матеріальний або моральний збиток через нечесність службовців – добровільне страхування відповідальності перед третіми особами (причому, страховий внесок доцільніше сплачувати самим працівникам, щоб розуміти весь об'єм відповідальності).

Помилки керівників – запровадити систему контролю і дублювання у окремих ланках бізнесу, змоделювати можливі наслідки помилок при виконанні найбільш дорогих проектів, провести ділові ігри (цікавим вбачається той факт, що даний ризик не визначає значних фінансових втрат, втім, окреслює надзвичайно делікатну поведінку антикризового менеджера і також передбачає собою значні інтелектуальні зусилля для моделювання вищезазначених ситуацій, а також контроль над іграми, які, в даному випадку – визнаються нелегкими).

Невдоволення співробітників – продумати соціально – економічні програми з урахуванням вимог часу. Оскільки, положення ст. 44 Конституції України ніхто не відміняв (відповідно до змісту яких: для захисту своїх економічних і соціальних інтересів усі працівники мають право на страйк) – економічно вигідніше замовити молока, кави, вина, або будь – якого іншого продукту, якого потребують співробітники, аніж терпіти деструктивні процеси на виробництві. Це буде коштувати дешевше ніж час «простою виробництва» і понесе менше фінансових витрат, а економічної корисності буде більше в рази. Отже, необхідне працівникам молоко – забезпечте їх ним, необхідне нематеріальне заохочення, або класична вдячність – подякуйте співробітнику, забезпечте співробітника моральним заохоченням, передбаченим Кодексом законів про працю України (окрім того, що моральне заохочення не тягне за собою фінансових втрат – ще й стимулює співробітника та спонукає його на плідну працю, надихає його). Головне,

щоб моральне заохочення було чесним, щирим і від чистого серця (фальш завжди відчувається і не веде ні до чого корисного). Наприклад, системний аналіз положень ст. 143 Кодексу законів про працю України свідчить про те, що до працівників можуть застосовуватись нематеріальні, моральні заохочення. Моральне заохочення, до речі, організовує дисципліну праці на виробництві та мінімізує відсоток появи незадоволених працівників. Безліч людей досліджували питання дисципліни праці в своїх монографіях, ще більше – висловлювали невдоволення стосовно слабкого нормативного регулювання питання дисципліни праці, морально заохочувати своїх працівників – необхідно.

Аналіз наведеного свідчить про те, що власнику виробництва необхідно, перш за все, любити своїх працівників та морально заохочувати у відповідності до вимог статті 143 Кодексу законів про працю України.

Непередбачені обставини (стихійні лиха, макроекономічна криза, інше) – один з най неочікуваних і най неприємних деструктивних факторів, який здатен ввести підприємство у фазу кризи (особливо, якщо господарюючий суб'єкт переносить кризовий стан вперше і просто, в силу відсутності досвіду, не встиг себе підготувати до цієї фази). І в даному випадку має сенс користуватись: фінансовим ризиком, який включає в себе організацію і функціонування резервних страхових фондів.

Як вірно зазначено у підручнику за ред. проф. А.М. Поддєрьогіна, комерційні ризики – невід'ємна частина фінансового менеджменту. Взагалі, джерелом ризиків на виробництві господарюючого суб'єкта є будь – яке управлінське фінансове рішення щодо відповідної господарської діяльності.

Отже, в рамках моделі управління ризиками господарюючого суб'єкта - прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності повинно корелювати із відповідними цілями фінансово – господарської діяльності товариства та відповідати наступним критеріям:

- максимізація ринкової вартості виробництва та достатку власників;
- підтримання конкурентоспроможності на гідному рівні;

- забезпечення належного рівня ліквідності та платоспроможності;
- підтримання цільового рівня прибутковості;
- підтримання інвестиційної привабливості підприємства.

Останній вкрай важливий, оскільки протягом всього підрозділу мова йде про ризики на виробництві в період кризового стану. А венчурне інвестування – саме той механізм, що здатний вивести підприємство з кризи (шляхом, наприклад, ризикового інвестування у новітні технології на виробництві). Взагалі, ризик йде пліч-о-пліч з феноменом інновації, а інноваційна діяльність підприємства – здатна вивести його на якісно новий рівень. І коли на підприємстві відбувається кризовий стан – можна і потрібно звертатись до системи інновацій, адже, цей шлях є цікавим та економічно корисним. Отже, інвестувати – потрібно, інвестувати в інвестиційну діяльність господарюючого суб'єкта з умовою ризику – тим паче.

Звернемо увагу на таку концепцію ризик-менеджменту (тобто, прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності). Так, надзвичайно важливою є оцінка максимального рівня негативного відхилення, яка передбачає собою аналіз і розроблення декількох альтернативних варіантів розвитку ситуації (як вже зазначалось раніше моделювання ситуації, яке досить сильно інтелектуально виснажує), відповідно до яких цільовий показник, вартість якого прогнозується (наприклад вартість активу), розраховується за декількома оптимістичними та песимістичними сценаріями. Тут, до речі, також доцільно пригадати математичну теорію вірогідності, яку в даному випадку доцільно застосувати.

Наприклад, вірогідність настання події A в деяких випадках розраховують за наступною формулою:

$$P(A) = \frac{m}{n} \quad (3.1)$$

де n – загальне число всіх можливих елементарних подій,

m – кількість елементарних подій, які є сприятливим для події ($P(A)$).

Звісно, саме по собі математичне моделювання є надзвичайно складним розумовим процесом, який також включає в себе великий масив зокрема, але невиключно: вірогідність, вірогідний простір, випадкові величини, функцію розподілу, математичне очікування, дисперсію випадкових величин, незалежність, умовну вірогідність, закон великих чисел та багато іншого.

Управління кризовими ситуаціями поділяється на три фази: докризовий, реагування на кризи та післякризовий характер. Докризовий етап стосується попередження та підготовки. Відповідь на кризу - це коли керівництво має зіткнутися з кризою. Фаза після кризи вивчає можливості, щоб бути краще підготовленими до будь-якої подальшої кризи та виконати всі обіцянки, дані під час кризи, включаючи відповідну інформацію про майбутні події.

Профілактика та підготовка передбачають зменшення всіх відомих ризиків, які можуть призвести до кризи; це частина програми управління ризиками організації. Профілактика передбачає створення плану управління ризиками разом із підбором та навчанням групи з антикризового управління. Необхідно зробити вправи для тестування групи з управління кризовими ситуаціями та плану управління кризовими ситуаціями. Організації готові впоратися з кризою, коли виконуються ці чотири кроки:

- оновлення плану антикризового управління не рідше одного разу на рік;
- призначення фахівця, який буде відповідальний за антикризове управління;
- моделювання кризових ситуацій принаймні один раз на рік;
- підготовка попередньо складеного повідомлення про кризу.

Виводивши господарюючий суб'єкт з фази кризи – необхідно завжди пам'ятати про аудит уразливості. Так, аудит уразливості - це ретельний самоаналіз, призначений для виявлення потенційних криз до їх виникнення, а також прокладення шляхів для створення плану кризових комунікацій, які

дозволять в подальшому уникнути кризового стану, або щонайменше мінімізувати негативний вплив кризи.

Іншими словами, це той самий алгоритм оцінки ризику настання кризового стану підприємства, якого необхідно дотримуватись, щоб визначити сфери операційної слабкості та запропонувати рішення. Метою аудиту є виявлення поточних та потенційних загроз у різних формах: тих, що виникають у результаті звичайних операцій під час здійснення господарської діяльності підприємства, а також несподіваних зовнішніх подій.

Відповідь на кризу - це те, що робить керівництво та говорить після того, як криза вдарила.

У післякризовій фазі компанія чи організація повертаються до нормального стану. Криза вже не є центром уваги, але вона все ще потребує уваги і аудит уразливості все ще варто здійснювати.

3.2. Діагностика фінансового стану підприємства в період кризи.

В сучасних реаліях кризових умов важливим вбачається керівнику підприємства мати розуміння відносно комплексної інформації, яка, в тому числі, включає в себе аналіз фінансово – господарської діяльності підприємства.

Оскільки сучасність характеризується, здебільшого, високим рівнем біфуркацій у зовнішньому соціально-економічному середовищі, особливої уваги заслуговує проведення емпіричних досліджень в області фінансового стану підприємств в рамках аграрного ринку України, особливо, в розрізі великої кількості банкрутства підприємств, які ведуть бізнес в рамках аграрного сегменту.

Сама необхідність аналізу фінансово – господарської діяльності підприємства обумовлюється метою визначення основних тенденцій та напрямків розвитку господарюючого суб'єкта.

Аналіз фінансово – господарської діяльності підприємства є аналізом показників, в тому числі, фінансової звітності і задача аналітика полягає у формуванні певної системи, яка допоможе зрозуміти картину фінансового стану підприємства, а у випадку не досить якісного функціонування вищезазначеної системи – провести діагностику фінансового стану, яка сприятиме підвищенню конкурентоспроможності.

Успіх підприємства залежить від аналізу ризиків загроз управління фінансово – економічної безпеки господарюючого суб'єкта, їх нівелювання та консолідації зусиль в період кризових явищ, які спонукають негативні наслідки для фінансово-господарської системи підприємства і здатні призвести до порушення провадження у справі про банкрутство.

В період проведення аналізу обліково-аналітичної системи підприємства, що передбачає собою показники фінансової звітності, варто звернути увагу на порівняльну характеристику показників активу і пасиву підприємства. В свою чергу, може існувати декілька видів аналізу фінансово – господарської діяльності підприємства, серед яких зупинимось на внутрішньому та зовнішньому. Основна мета зовнішнього фінансового аналізу полягає у наданні інформації про прибутковість діяльності підприємства, фінансову конкурентоспроможність та фінансову незалежність, в той час, як внутрішній аналіз передбачений безпосередньо для керівника підприємства і дає змогу простежити динаміку прибутку (або збитку) підприємства, рентабельності, собівартості.

Важливою передумовою створення фінансового аналізу керівником, або арбітражним керуючим є дослідження заходів щодо фінансового «оздоровлення» підприємства, іншими словами, дослідження заходів щодо відновлення платоспроможності боржника на момент, коли керівник дізнався, або міг дізнатись про ймовірність настання фінансової кризи на

підприємстві, що призведе до банкрутства, на підставі даних фінансової звітності. Оскільки, саме недостатнє дослідження факторів, що призводять до настання фінансової кризи, або їх штучне ігнорування, що зумовлюють порушення провадження у справі про банкрутство, передбачає собою кримінальну відповідальність керівника підприємства в порядку статті 219 Кримінального кодексу України (доведення до банкрутства) та субсидіарну відповідальність в порядку статті 619 Цивільного кодексу України.

Отже, за допомогою аналізу вкрай важливим вбачається виявлення формування незадовільної структури балансу для здійснення заходів щодо попередження процедури банкрутства, здійснення аналізу для виявлення резервів підвищення ефективності виробництва, відновлення платоспроможності підприємства, можливості використання санаційних заходів, або ж взагалі виходу з процедури банкрутства шляхом укладення мирової угоди з кредиторами підприємства.

Фінансовий стан та фінансово-господарська діяльність підприємства оцінюється його платоспроможністю. Платоспроможність виступає в якості зовнішнього прояву фінансової стійкості, сутністю якої є забезпеченість оборотних активів довгостроковими джерелами формування. При оцінці ліквідності важливим критерієм є можливість реалізації активів і погашення зобов'язань (протягом 1 року). Для оцінки платоспроможності підприємства використовуються наступні відносні показники, що відрізняються між собою набором ліквідних активів та розглядаються в якості покриття короткострокових зобов'язань.

Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття (Кп)) характеризує платоспроможність підприємства на період, рівний обороту поточних активів з урахуванням своєчасних розрахунків з дебіторами і реалізації частини готової продукції, виробничих товарів і запасів. Рівень цього показника безпосередньо визначається наявністю довгострокових джерел формування запасів. Для підвищення коефіцієнта поточної ліквідності необхідно поповнювати реальний власний капітал підприємства

та обґрунтовано стримувати зростання необоротних активів і довгострокової дебіторської заборгованості. Значення коефіцієнта покриття дорівнює одиниці. Якщо даний показник <1 - підприємство має неліквідний баланс. Значення даного коефіцієнта в межах 1-1,5 свідчить про те, що підприємство своєчасно розплачується з боргами. У Таблиці 3.1 представлені показники ліквідності підприємства Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський».

Таблиця 3.1

Показники ліквідності активів ДП «Агроцех «Жовторічанський»

Показник	31.12.17	31.12.17	31.12.18	31.12.19	31.12.20	Нормативне Значення
Коефіцієнт покриття	0,36	0,35	0,23	0,01	0,01	>1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,17	0,13	0,08	0,01	0,01	0,8-0,9
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,2-0,35
Маневреність власних оборотних засобів	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0-1

За даними Таблиці 3.2, коефіцієнти покриття та поточної ліквідності ДП «Агроцех «Жовторічанський» станом на кінець аналізованого періоду має значення нижче норми (вказує на низько ліквідний баланс), що характеризується неможливістю вчасного розрахунку за боргами.

Відношення коштів і короткострокових цінних паперів до короткострокових зобов'язань називається коефіцієнтом абсолютної ліквідності. Цей показник є найбільш жорстким критерієм платоспроможності і показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство може погасити негайно. Нормативне обмеження коливається в

межах 0,2 - 0,35 і означає, що щодня підлягають погашенню 20% короткострокових зобов'язань підприємства.

За даними Таблиці 3.1 значення коефіцієнту абсолютної ліквідності ДП «Агроцех «Жовторічанський» протягом всього періоду, що аналізується, не має від'ємного значення, втім, значно нижче норми, отже, підприємство не може погашати вчасно поточні зобов'язання, що і призвело підприємство до кризового стану.

Маневреність власних оборотних засобів характеризує ту частину власних оборотних коштів, що знаходиться у формі грошових коштів і швидко реалізованих цінних паперів, тобто коштів, що мають абсолютну ліквідність. Протягом всього періоду що аналізується коефіцієнт маневреності власних оборотних засобів має значення нижче норми, що свідчить про сталість у використанні власного капіталу.

Наявність оборотних активів Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» протягом всього періоду, що аналізується, і, разом з тим, наявність непогашеної в строк кредиторської заборгованості в розмірі 773 456 000, а також значення коефіцієнта покриття (який має значення нижче норми), коефіцієнта поточної (загальної) ліквідності (який наближений до показника нижче норми) коефіцієнта абсолютної ліквідності, який також наближений до показника нижче норми, свідчать про неліквідний баланс, а, отже у підприємства відсутні кошти для негайного погашення своїх поточних зобов'язань.

Різні показники ліквідності не тільки дають різнобічну характеристику платоспроможності підприємства при різному ступені обліку ліквідних активів, а й відповідають інтересам різних зовнішніх користувачів аналітичної інформації. Так, для постачальників товарів (робіт, послуг) найбільш цікавий коефіцієнт маневреності власних оборотних засобів, адже саме він дає змогу зрозуміти співвідношення між коштами та власними оборотними коштами.

Показники ліквідності Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» протягом всього періоду що аналізується нижче норми, а це, в свою чергу, свідчить, що на підприємстві спостерігається ситуація неплатоспроможності, тобто, підприємство не в змозі погасити свої боргові зобов'язання, а активи підприємства є неліквідними.

Проаналізуємо показники фінансової стійкості Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський». Фінансова стабільність підприємства - це його надійно-гарантована платоспроможність у звичайних умовах господарювання й випадкових змінах на ринку (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Показники фінансової стійкості ДП «Агроцех «Жовторічанський»

Показник	31.12.16	31.12.17	31.12.18	31.12.19	31.12.20	Нормативне значення
Коефіцієнт фінансової автономії	0,55	0,35	-0,42	-0,42	-0,42	0,1-0,5
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-3231	-3202	-5645	-5645	-5645	Тенденція до зростання
Коефіцієнт структури довгострокових вкладень	0,99	0,98	1	1	1	Тенденція до зменшення
Коефіцієнт структури позикового капіталу	0,01	0,01	0	0	0	Тенденція до зростання
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	-1,79	-1,25	-3,37	-3,37	-3,37	0,1
Коефіцієнт Бівера	0,006	0,006	0,001	0,001	0,001	>0,2
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	0,19	3,04	0,48	0,48	0,48	Тенденція до зростання

До основних факторів, що визначають фінансову стійкість підприємства, належить фінансова структура капіталу (співвідношення позикових і власних коштів, а також довгострокових і короткострокових джерел коштів) і політика фінансування окремих складових активів (насамперед необоротних активів і запасів). Тому, з метою оцінки фінансової стійкості необхідно проаналізувати не тільки структуру фінансових ресурсів, але й напрямки їхнього вкладення.

Коефіцієнт фінансової автономії (коефіцієнт концентрації власного капіталу - характеризує частку власного капіталу підприємства в загальній сумі коштів, авансованих в його діяльність). Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більш фінансово стійке і стабільне підприємство. У підприємства з високою часткою власного капіталу інвестори вкладають кошти більш охоче, оскільки воно з більшою ймовірністю може погасити борги за рахунок власних коштів. Мінімальне граничне значення коефіцієнта автономії оцінюється на рівні 0,5. Протягом аналізованого періоду розраховані значення нижче норми, а це означає, що зобов'язання Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» не можуть бути покриті його власними засобами і свідчить про високу залежність підприємства від позикових коштів, що в свою чергу свідчить про нестабільність та фінансову нестійкість Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський».

Коефіцієнт фінансової залежності характеризує залежність підприємства від зовнішніх джерел. Зростання цього показника в динаміці означає зростання частки позикових коштів у фінансуванні підприємства. Проаналізувавши зазначений показник можливо дійти висновку, що коефіцієнт фінансової залежності протягом всього періоду, що аналізується, має позитивне значення, в межах норми.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу на кінець періоду який аналізується знаходиться нижче норми. Таке значення коефіцієнту

маневреності власного капіталу утворилось за рахунок від'ємного значення власного капіталу та позитивного значення необоротних активів.

Коефіцієнт структури довгострокових вкладень характеризує ступінь фінансування зовнішніми інвесторами необоротних активів і показує, яка частина основних засобів та інших необоротних активів фінансувались зовнішніми інвесторами. Так як за весь аналізований період Державне підприємство «Аграрний цех «Жовторічанський» наведений показник наближений до нуля, це свідчить про ймовірну залежність підприємства від зовнішніх інвесторів.

Оцінка змін коефіцієнта співвідношення основних і оборотних коштів може бути різна з позиції інвесторів і з позиції підприємства. Для інвесторів ситуація більш надійна, якщо частина власного капіталу у Державному підприємстві «Аграрний цех «Жовторічанський» більше 50%, що зменшує фінансовий ризик при вкладенні власних коштів у бізнес підприємства.

Коефіцієнт забезпечення власними засобами характеризує наявність власних оборотних коштів у підприємства необхідних для його фінансової стійкості. Нормативне значення даного коефіцієнта $> 0,1$. Тобто, в загальній сумі оборотних коштів має бути не $< 10\%$ власних коштів підприємства. Згідно з даними Таблиці 3.3 коефіцієнт забезпеченості власними коштами протягом всього періоду, що аналізується, значно нижчий нормативного значення та має від'ємні коефіцієнти, що, в свою чергу, свідчить про низьку платоспроможність Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський».

Відповідно до чинного законодавства України для оцінювання фінансової стійкості підприємства вирішального значення набуває показник чистих активів, який визначають як різницю суми активів, використаних для розрахунку, і суми зобов'язань, узятих до розрахунку.

З метою своєчасного виявлення тенденцій формування незадовільної структури балансу проводиться експрес-аналіз фінансового стану ДП «Агроцех «Жовторічанський» за допомогою коефіцієнта Бівера (КБ).

Рекомендоване значення Коефіцієнт Бівера (дорівнює відношенню припливу коштів до загальної суми заборгованості) за міжнародними стандартами знаходиться в інтервалі 0,17 - 0,4. Якщо, значення показника $\leq 0,17$, то підприємство відноситься до високої групи «ризиків втрати платоспроможності», тобто рівень його платоспроможності низький. Якщо значення показника $0,17 < \text{п} \leq 0,4$ - до середньої групи «ризиків втрати платоспроможності», тобто рівень платоспроможності підприємства оцінюється як середній. Якщо значення показника $> 0,4$ - до низької групи «ризиків втрати платоспроможності». Так, з наведеного вбачається, що Державне підприємство «Аграрний цех «Жовторічанський» має низький рівень платоспроможності, а відповідно до показників, наведених у Таблиці 3.3 значення коефіцієнта Бівера протягом всього періоду, що аналізується, має значення наближене до нуля та тенденцію до зменшення, що передбачає можливість банкрутства підприємства та відносить його до середньої групи «ризиків втрати платоспроможності» (рівень його платоспроможності низький).

Здійснимо аналіз Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» на предмет ознак фіктивності банкрутства, доведення до банкрутства, приховування банкрутства. Фіктивним може бути визначено банкрутство, у разі, якщо підприємство-боржник не задовольнило вимоги кредиторів і зобов'язань перед бюджетом у повному обсязі, за наявності у нього на це можливості, на момент його звернення до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство.

З метою визначення ознак фіктивного банкрутства розраховується показник забезпечення зобов'язань боржника всіма його активами шляхом зіставлення суми активів боржника з сумою його зобов'язань.

При розрахунку зазначених показників до складу поточних зобов'язань входить: основна сума боргу, відсотки, штрафи, пеня та неустойка (за наявності).

Ознаками фіктивного банкрутства є порушення справи про банкрутство боржника при значенні коефіцієнта забезпечення зобов'язань боржника всіма його активами вище одиниці. При цьому слід враховувати факт подачі заяви про банкрутство безпосередньо власниками підприємства або його керівниками. Для аналізу наявності ознак фіктивного банкрутства розглядається період до порушення справи про банкрутство.

Таблиця 3.3

Показники, що характеризують ознаки фіктивного банкрутства

Показник	Період до порушення справи про банкрутство			Нормативне Значення
	31.12.18	31.12.19	31.12.20	
Коефіцієнт покриття	1,01	1	1	>1
Рентабельність продукції	0,52	3,21	3,21	Тенденція до Зростання
Забезпечення зобов'язань боржника всіма його активами	1,009	1,003	1,003	>1

В свою чергу, існує декілька рівнів фінансової безпеки підприємства: абсолютний (для функціонування підприємства достатньо власних оборотних коштів); нормальний (підприємство практично обходиться власними джерелами формування запасів і покриття витрат); задовільний (підприємству недостатньо власних оборотних коштів і воно вдається до середньострокових, або довгострокових зобов'язань); критичний (підприємство для фінансування своєї діяльності вдається до довгострокових кредитів) та кризовий (підприємство неспроможне виконати свої зобов'язання).

Таким чином, здійснивши аналіз фінансово господарської діяльності підприємства, можна визначити динаміку змін показників господарської діяльності. Контроль фінансово – економічної безпеки підприємства дасть змогу здійснювати господарську діяльність на нормальному рівні і у випадку

погіршення – передбачити та попередити настання кризових умов, що спричиняють процедуру банкрутства.

Підводячи підсумок даного підрозділу, зазначимо, що умовою й гарантією виживання й розвитку будь-якого сільськогосподарського підприємства, як бізнес-процесу, є його фінансова стабільність. Якщо підприємство фінансово стійке, то воно в стані «витримати» несподівані зміни ринкової кон'юнктури, і не опинитися на краю банкрутства. Більш того, чим вище його стабільність, тим більше переваг перед іншими підприємствами того ж сектора економіки в одержанні кредитів і залученні інвестицій. Фінансово стійке підприємство вчасно розраховується за своїми обов'язками з державою, позабюджетними фондами, персоналом, контрагентами.

Фінансова стабільність підприємства - це його надійно-гарантована платоспроможність у звичайних умовах господарювання й випадкових змін на ринку.

Отже, до основних факторів, що визначають фінансову стійкість підприємства, належить фінансова структура капіталу (співвідношення позикових і власних коштів, а також довгострокових і короткострокових джерел коштів) і політика фінансування окремих складових активів (насамперед необоротних активів і запасів). Тому, з метою оцінки фінансової стійкості необхідно проаналізувати не тільки структуру фінансових ресурсів, але й напрямки їхнього вкладення. Відносини, в які вступають підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища, базуються на інформації про це підприємство. Це дозволяє оцінити можливість практичної реалізації своїх економічних інтересів у взаємовідносинах з ним.

3.3. Антикризова стратегія і тактика управління Державним підприємством «Аграрний цех «Жовторічанський» в кризових умовах

Основними джерелами погашення заборгованості боржника відповідно реєстру кредиторів можуть служити:

У випадку ліквідації – кошти від продажу активів підприємства.

У випадку санації:

- кошти від продажу частини активів підприємства, які не будуть використовуватись в виробництві протягом санаційної процедури;
- кошти від власної операційної діяльності підприємства;
- кошти від фінансової реструктуризації;
- інші джерела фінансування.

Таким чином джерела погашення вимог кредиторів дають можливість істотно збільшити рівень погашення вимог кредиторів.

Банкрутство підприємств – це наслідок глибокої фінансової кризи. Під фінансовою кризою розуміють фазу розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини. На практиці з кризою, як правило, ідентифікується загроза неплатоспроможності та банкрутства підприємства, діяльність його в неприбутковій зоні або брак у підприємства потенціалу для успішного функціонування. З позиції фінансового менеджменту кризовий стан підприємства полягає в його неможливості здійснювати фінансове забезпечення поточної виробничої діяльності.

В класичному варіанті фінансова криза розвивається за наступними етапами, відображеними на рисунку 3.1

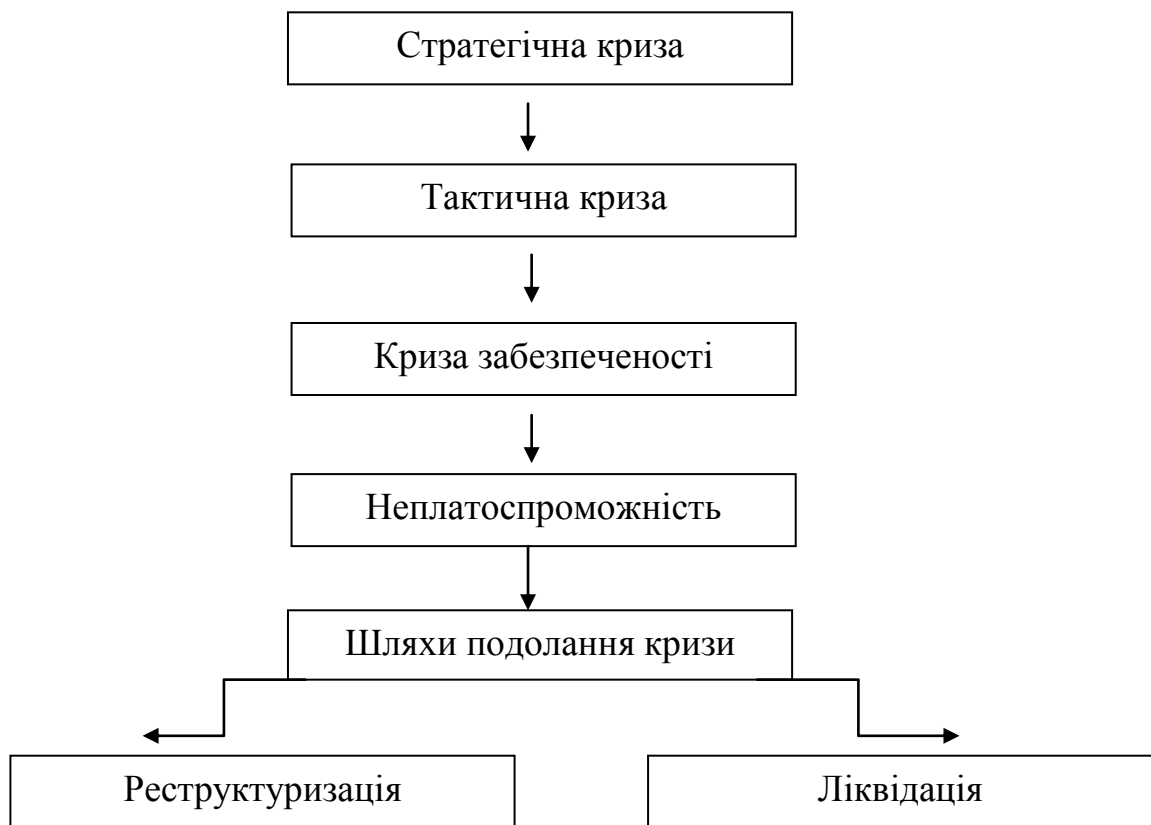

Рис. 3.1. Різновиди кризи

Кожний етап кризи розвивається внаслідок впливу факторів, які поділяються на:

- 1) незалежні від діяльності підприємства (екзогенні);
- 2) залежні від діяльності підприємства (ендогенні).

Та, відповідно до теоретичних аспектів, до стратегічної кризи приводить відсутність або недостатнє розвинення системи стратегічного управління на підприємстві, в частині:

- відсутність чіткої структуризації стратегічних цілей підприємства;
- розробка стратегії підприємства не розглядається як важливий етап планування;
- орієнтація вищих керівників на розв'язання оперативних та поточних завдань за умови невизначеності стратегічних цілей.

У випадку ДП «Аграрний цех «Жовторічанський» до причин виникнення стратегічної кризи необхідно віднести зовнішній фактор, який

полягав в переході від планової економіки до ринкової. Це в свою чергу привело до виникнення тактичної кризи, до зовнішніх факторів якої відноситься :

- обвальне скорочення обсягів виробництва;
- втрата ринку збуту;
- відокремлення підприємства в окрему юридичну особу;
- несприятливі погодні умови 2009-2010 років;
- посилення конкуренції з боку інших підприємств в аграрному секторі.

До внутрішніх факторів, що спричиняють перехід від стратегічної до тактичної кризи, слід віднести недостатньо активну роботу по стягненню дебіторської заборгованості, відсутність системи моніторингу за фінансово-економічною діяльністю підприємства, недостатньо розвинуту систему контролю та інше.

Подальший розвиток кризового процесу підприємства проявлявся в рості заборгованості підприємства, погіршенню ліквідності, тобто можливості підприємства своєчасно і в повному обсягу провести розрахунки по короткостроковим зобов'язанням, а також показників фінансової стійкості. В результаті кризовий процес ДП «Аграрний цех «Жовторічанський» переходить в наступну фазу – кризу забезпеченості.

Наслідком кризи забезпеченості стала хронічна неплатоспроможність підприємства та збитковість його роботи. Результатом довгої неплатоспроможності ДП «Аграрний цех «Жовторічанський» стало порушення відповідно нього справи про банкрутство у 2011 році.

Протягом 2011 року фінансова криза підприємства значно послабилась за період дії процедури розпорядження майном внаслідок прийняття спільних дій, які призвели до покращення фінансового стану підприємства.

Суттєвим негативним фактором, який впливав і зараз впливає як катализатор кризи підприємства є відсутність ефективного власника.

Головна мета санації – це відновлення платоспроможності ДП «Аграрний цех «Жовторічанський».

Для відновлення платоспроможності ДП «Аграрний цех «Жовторічанський» необхідно використовувати всі передбачені законодавством України заходи.

Також, необхідною умовою успішної реалізації антикризових заходів, передбачених планом санації, є термінова приватизація підприємства на привабливих для інвестора умовах.

Зупинимось на Заходах щодо оптимізації фінансово-господарської діяльності. Такими заходами можуть бути: введення режиму економії витрат, оптимізації організаційної структури, відмова від зайвих площ, споруд та обладнання, що не використовується шляхом передачі об'єктів соціального призначення та житлового фонду до відання місцевих органів влади та самоврядування та скорочення майна, у тому числі і основних засобів, які не будуть використовуватись, а також реалізація непродуктивного ВРХ, тощо. Ці заходи дозволяють отримувати кошти, які призначені для задоволення вимог кредиторів, за рахунок внутрішніх ресурсів Боржника.

- Заходи, які передбачають надходження коштів для розрахунків з кредиторами (кошти від реалізації майна та операційної діяльності надходять на його санаційний рахунок та спрямовуються на проведення розрахунків з кредиторами);

- Заходи, які спрямовані на подальше функціонування Боржника в після санаційний період (ці заходи відображають зацікавленість кредиторів, органу, уповноваженого управляти державним майном, контрагентів ДП «Аграрний цех «Жовторічанський» у продовженні діяльності Боржника, як суб'єкта господарювання.

Ресурси для відновлення платоспроможності ДП «Аграрний цех «Жовторічанський» можна умовно розділити на внутрішні та зовнішні (не залежні безпосередньо від ДП «Аграрний цех «Жовторічанський»).

Внутрішні ресурси підприємства включають:

Запаси невикористаних матеріалів, інструменту, запчастин, тощо;

Споруди та обладнання, інші основні засоби, що більше не використовуються у виробництві, або не доцільні для утримання;

Кошти, отримані від поточної діяльності підприємства.

Зовнішні ресурси підприємства:

Неповернені суми дебіторської заборгованості;

Для повного використання ресурсів підприємства необхідно провести деякі процеси реструктуризації, характер яких значною мірою залежить від об'єкту реструктуризації. Стосовно ДП «Аграрний цех «Жовторічанський», враховуючи особливості його діяльності в санаційний та після санаційний періоди, для виходу підприємства з кризового стану передбачено проведення двох видів реструктуризації – виробничої (операційної) та фінансової.

Виробнича або операційна реструктуризація стосується основної господарчої діяльності підприємства, результатом якої є прибуток або збиток. Основними кроками у цій діяльності виступають:

- позбавлення від зайвих активів;
- передача об'єктів соціального призначення та житлового фонду органам місцевого самоврядування.

Фінансова реструктуризація стосується управління пасивами підприємства, а саме її заборгованістю. Ця реструктуризація передбачає тісну співпрацю підприємства зі своїми кредиторами і потребує певної законодавчої бази. Фінансова реструктуризація передбачає зміну структури пасивів шляхом:

- відстрочки погашення заборгованості;
- анулювання частки або всієї заборгованості;
- визначення для підприємства більш вигідної схеми погашення заборгованості.

Операційну та фінансову реструктуризацію можливо здійснювати водночас в рамках санаційної реструктуризації.

Тільки при комплексному застосуванні вище вказаних заходів можливе досягнення головної мети - відновлення його платоспроможності.

Заходи щодо виробничої (операційної) реструктуризації, розрахунок необхідних коштів для реалізації заходів.

Підсумком запропонованих заходів повинно стати поява, внаслідок поточної діяльності вільного залишку грошових коштів, який може бути спрямовано на погашення заборгованості перед кредиторами.

Заходи, спрямовані на отримання грошових коштів шляхом реалізації неефективних активів.

Об'єкти, що знаходяться на балансі ДП «Аграрний цех «Жовторічанський», можуть бути запропоновані для реалізації з метою наповнення санаційного рахунку для подальших розрахунків з кредиторами ДП «Аграрний цех «Жовторічанський».

Ринкова вартість об'єктів, що можуть бути реалізовані, визначена суб'єктом оціночної діяльності, а вартість безпосереднього продажу буде визначатись відповідно до сформованого попиту на продавані об'єкти – шляхом визначення найбільшої пропозиції від учасників аукціону.

На балансі підприємства знаходяться об'єкти соціально-культурного призначення та житловий фонд, які необхідно передати до комунальної власності з метою зменшення витрат на їх утримання. Перелік трансформаторних підстанцій, електромереж, об'єктів водопостачання, які підлягають передачі зазначений.

Позбавлення від невикористаних матеріальних запасів та майна, що не використовується дозволить звільнити приміщення для їх подальшої реалізації, скоротити чисельність матеріально-відповідальних осіб, відійти від витрат на ведення складського і бухгалтерського обліку та охорони товарно – матеріальних цінностей.

Продаж передбачається проводити на аукціоні. Це, по-перше, забезпечить прозорість процесу, по-друге, дозволить проводити реалізацію об'єктів за максимально можливою ціною та при більш ефективних умовах продажу майна.

Грошові кошти, що будуть отримані від реалізації активів ДП

«Аграрний цех «Жовторічанський», будуть спрямовані на розрахунковий рахунок (для подальшого погашення заборгованості перед кредиторами) та на забезпечення поточної діяльності підприємства.

Після реалізації плану санації (продажу частини майна та передачі певного майна до комунальної власності), інше майно згідно інвентаризаційних даних буде використовуватися в процесі господарської діяльності боржника.

За умови вжитих заходів по відчуженню майна, передбачених наступним планом санації, сума, яку отримає підприємство, має бути достатньою для погашення наявної кредиторської заборгованості та фінансування поточної господарської діяльності підприємства. Сума отримана від продажу активів підприємства має сягати щонайменш 1,4 млн. гривень.

Передбачаються заходи з передачі в оренду сільськогосподарської техніки, що не використовується підприємством, або надання послуг з посіву та збору ярових культур. Умови передачі майна в оренду регулюється Комітетом кредиторів на підставі подання відповідних пропозицій керівника.

Суму, яку може отримувати підприємство відповідно до умов договорів про надання послуг можливо розрахувати після проведення відповідних сільськогосподарських робіт.

Отже, при наданні послуг з посіву ярових культур, або надання в оренду сільськогосподарської техніки підприємство отримає додатково кошти на здійснення фінансово-господарської діяльності.

Питання стягнення дебіторської заборгованості в претензійно-позовному порядку підлягає розгляду після настання строку виконання зобов'язань контрагентами за договорами.

Стягнення заборгованості, відповідно до чинного законодавства, передбачає звернення особи, права якої порушено, до відповідного органу судової влади.

Примусове стягнення дебіторської заборгованості у межах чинного законодавства України можливо лише шляхом звернення до відповідного судового органу (господарського суду за місцезнаходженням відповідача).

План антикризового управління, у частині встановлення граничного строку відновлення платоспроможності аграрного цеха, передбачає встановлення граничного строку проведення розрахунків з Кредиторами. Одними з основних ознак відновлення платоспроможності аграрного цеха є відсутність ознак банкрутства та проведення розрахунків з кредиторами.

Стосовно поточних кредиторів аграрного цеха домовленість, щодо відстрочки або розстрочки платежів, повинна вирішуватися у кожному конкретному випадку шляхом оформлення окремого письмового документу.

Кодексом України з процедур банкрутства передбачена можливість укладання у межах провадження у справі про банкрутство мирової угоди стосовно вимог конкурсних кредиторів арго цеха.

Мировою угодою є домовленість між боржником та кредитором (групою кредиторів) про відстрочку та (або) розстрочку платежів або припинення зобов'язання за угодою сторін (прощення боргів).

Мирова угода може бути укладена на будь-якій стадії провадження у справі про банкрутство.

Відстрочка та розстрочка платежів – є способом зміни зобов'язання у частині строків виконання зобов'язання Боржником. Відстрочка та розстрочка платежів можуть бути предметом мирової угоди між Боржником та Кредиторами, в особі Комітету кредиторів.

Щодо боргу з податків, зборів (обов'язкових платежів), то відповідно до ч. 3 ст. 5 Кодексу України з процедур банкрутства, у разі, коли умови мирової угоди, передбачають прощення (списання) боргів чи їх частини, орган стягнення зобов'язаний погодитися на задоволення частини вимог з податків, зборів (обов'язкових платежів) на умовах такої мирової угоди, з метою забезпечення відновлення платоспроможності підприємства. При цьому податковий борг, який виник у строк, що передував трьом повним

календарним рокам до дня подання заяви про порушення справи про банкрутство до господарського суду, визнається безнадійним та списується, а податкові зобов'язання чи податковий борг, які виникли у строк протягом трьох останніх перед днем подання заяви про порушення справи про банкрутство до господарського суду календарних років, розстрочується (відстрочується) або списується на умовах мирової угоди.

Щодо боргу перед іншими кредиторами, що виник у строк, що передував трьом повним календарним рокам до дня подання заяви про порушення справи про банкрутство до господарського суду, то він підлягає визнанню безнадійним та списанню.

Стосовно боргу перед кредиторами, за яким строк позовної давності не минув, то питання його прощення (списання) є предметом мирової угоди, що укладається у межах провадження у справі про банкрутство ДП «Аграрний цех «Жовторічанський», та встановлюється відповідно до умов, узгоджених між Боржником та Кредиторами в особі Комітету кредиторів, якщо інше не встановлене нормами чинного законодавства України.

Укладання мирової угоди, у тому числі, як підстава для припинення провадження по справі про банкрутство, з метою недопущення відкриття ліквідаційної процедури, є доцільним у разі часткового виконання плану санації Боржника.

Кодексом України з процедур банкрутства встановлено, що якщо суми, вирученої від продажу майна боржника як цілісного майнового комплексу, недостатньо для задоволення вимог кредиторів у повному обсязі, керуючий санацією пропонує кредиторам укласти мирову угоду; у разі, якщо мирова угода не укладена, господарський суд визнає боржника банкрутом та відкриває ліквідаційну процедуру.

Разом з тим, не варто забувати про феномен ризик менеджменту.

Так, Управління ризиками повинен контролювати Комітет з управління ризиками (а отже необхідно до Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» впровадити Комітет з управління ризиками.), до складу

якого входять обрані члени ради. Комітет несе відповідальність за ініціювання та перегляд політики щодо управління ризиками та операційною базою компанії, а також за нагляд і забезпечення того, щоб практика управління корпоративним ризиком відповідала стратегіям Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» та його сучасним цілям майбутнього аграрного бізнесу.

Комітет також несе відповідальність за постійний моніторинг, фільтрацію та внесення пропозицій, спрямованих на підвищення ефективності управління ризиками. Комітет з управління, що складається з вищих керівників різних підрозділів, несе відповідальність за перегляд та моніторинг реалізації політики управління ризиками компанії.

У загальних рамках управління ризиками підприємства, вбудованими в управління операційними ризиками, всі ризики класифікуються на 2 рівні, а саме на корпоративний та функціональний рівень. Корпоративний ризик-менеджмент та функціональний ризик-менеджмент несуть відповідальність за перегляд ризиків корпоративного рівня, та функціонального рівня, відповідно. які мають високе значення або можуть мати значний вплив на компанію.

Критерії оцінки впливу на ризик охоплюють фінанси, бізнес та операційні процеси, організаційну репутацію, клієнтів та службовців, які класифікуються на 4 рівні суворості, від низьких до високих.

Критерії оцінки вірогідності з 4 рівнями класифікації від низької ймовірності (менше 10%) до високої ймовірності (понад 90%)

Результати оцінки представлені у вигляді матриці ризику, яка буде використана для визначення пріоритетності ризику. Ризик, визначений для нанесення високого впливу на організацію, буде класифікований як ризик корпоративного рівня, а ризик на функціональному рівні - як ризик функціонального рівня.

Надзвичайно важливо запровадити в бізнес-процеси Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» окрім звичних нам

законних, передбачених Кодексом України з процедур банкрутства, ще й інноваційні технології ризик менеджменту.

Взагалі, сам по собі фактор ризику в аспекті регулювання господарської діяльності, ладен вивести підприємство на якісно новий рівень, за умови дотримання всіх вищезазначених завдань та механізмів.

Також, відновити платоспроможність Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» зможе наявність власних земельних ділянок, оскільки на сьогоднішній день в Україні планується земельна реформа, сутність якої закладається в активізацію ринку земель сільськогосподарського призначення.

Висновки до третього розділу

1. Проаналізовано антикризове управління, як складову забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємства та наведено пропозиції щодо антикризової стратегії і тактики управління Державним підприємством «Аграрний цех «Жовторічанський». Так, в рамках моделі управління ризиками господарюючого суб'єкта - прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності повинно корелювати із відповідними цілями фінансово – господарської діяльності товариства та відповідати наступним критеріям:

- максимізація ринкової вартості виробництва та достатку власників;
- підтримання конкурентоспроможності на гідному рівні;
- забезпечення належного рівня ліквідності та платоспроможності;
- підтримання цільового рівня прибутковості;
- підтримання інвестиційної привабливості підприємства.

2. Досліджено фінансовий стан Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» та здійснено аналіз фінансового –

господарської діяльності підприємства. Проаналізовано основні показники фінансової стійкості Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» і встановлено, що: коефіцієнт фінансової автономії нижче норми, коефіцієнт маневреності власного капіталу також незадовільний, низький коефіцієнт довгострокових вкладень, коефіцієнт забезпечення власними засобами недостатній для покриття короткострокових зобов'язань, а коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів недостатній для повноцінного функціонування агроцеха. З метою своєчасного виявлення тенденцій формування незадовільної структури балансу проведено експрес-аналіз Бівера і виявлено низький рівень платоспроможності та ризик виникнення банкрутства підприємства.

3. Проаналізовано фактор ризику в контексті сучасного управління підприємством «ризик-менеджменту», запропоновано впровадити на ДП «Агроцех Жовторічанський» новітні механізми управління, які здатні підвищити показники фінансово – економічної безпеки та вивести підприємство на якісно новий рівень. Серед існуючих механізмів запропоновано скористатись венчурним інвестуванням і інвестувати грошові кошти у новітнє сільськогосподарське обладнання, таке як: глибокорихлювач, сіялка загального призначення, культиватор та двухконсольна дощова машина. Окрім венчурного інвестування в новітнє обладнання – запропоновано розширити спектр господарської діяльності шляхом збільшення видів економічної діяльності. Так, запровадивши технологію виноробства (що теж є видом сільського господарства) у Державне підприємство «Аграрний цех «Жовторічанський» - можна збільшити прибуток. Особливо, коли більшість земель сільськогосподарського призначення в одеському регіоні не розпайована, належить державі, а використовується всього 35% (і ті, в Белгород – Дністровському районі) від загальної площі. Вирішивши проблему з земельними ділянками Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» – також вирішимо проблему із розподілом землі регіону.

І найголовніше, користуючись земельними ділянками одеського регіону (які наразі є ріллям) ми, перш за все, проявимо повагу до землі, як такової (до природи), а до природи (землі) необхідно завжди ставитись із повагою.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. В роботі досліджено сутність фінансово – економічної безпеки підприємства та її основні складові показники в контексті оборотності, стійкості, ліквідності, морально – психологічної безпеки. Окремо звернено увагу на загрози, які можуть бути в управлінні фінансово – економічною безпекою підприємства. Так, до загроз макросередовища віднесемо стагнацію, кризовий стан національної економіки, інфляцію, зниження демографічної ситуації в країні загалом, недосконалість національного законодавства та недотримання норм міжнародного законодавства, девальвація національної грошової одиниці, низький несприятливий інвестиційний клімат відносно іноземних структур України, надзвичайні ситуації та стихійні лиха. До загроз мікросередовища віднесемо неналежне виконання умов різноманітних договорів, низьку якість сировини, що призводить до низьких результатів виробництва, неплатоспроможність, банкрутство дебіторів, що призводить до неможливості стягнення дебіторської заборгованості і, як наслідок, погашення кредиторської заборгованості перед кредиторами, низький рівень заробітної плати працівникам та її затримки, що призводить до страйків, низьку кваліфікацію персоналу, внутрішні конфлікти між співробітниками підприємства, що здатні знижувати рівень виробництва, незбалансованість грошових потоків.

2. Досліджено нормативно – правове регулювання відносин, що виникають у сфері забезпечення фінансово – економічною безпекою в кризових умовах. Визначено слабе державне регулювання контролю питань, що стосуються фінансово – економічної безпеки та запропоновано розширити спектр нормативно – правових актів, які більш детально врегулюють виникнення, зміну та припинення соціальних відносин, що

виникають з питань фінансово – економічної безпеки (в тому числі, в кризових умовах).

3. Досліджено фінансовий стан підприємства та оцінено його економічну безпеку, з якої вбачаються низькі показники ліквідності та фінансової стійкості підприємства, що призвели до кризи та зумовили необхідність залучення інноваційних процесів, і, як наслідок, розвиток господарської діяльності підприємства. Так, з наведеного аналізу вбачається наявність власних оборотних коштів у розмірі 1285, що свідчить про брак грошових коштів. Окрім того, наявність середньострокових і довгострокових кредитів складає 181, що свідчить про надлишок середньострокових і довгострокових кредитів. Згідно з даними розрахунку, наведеними в розділі 2.2 вбачається коефіцієнт інформаційної безпеки 0,02, який є надзвичайно низьким та свідчить про великі загрози інформаційного простору на виробництві, які, в свою чергу, ладні нашкодити фінансово – економічній безпеці аграрного цеху. Відповідно до даних, наведених в розрахунках інтелектуальної безпеки – визначимо показник кваліфікації працівників, який складає 0,04, що свідчить про те, що рівень інтелектуальної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» - знаходиться на незадовільному рівні і потребує підвищення кваліфікації працівників, шляхом отримання додаткових знань, для здійснення виробництва на підприємстві. Окремо зосередимо увагу на коефіцієнті впровадження нових інноваційних видів продукції аграрного цеху, який складає 0,093, а коефіцієнт частки інноваційних підходів, які використовуються у виробничому, управлінському та обслуговуючому процесі складає 0,043. Наведені вище показники свідчать про китичний рівень фінансово – економічної безпеки сільськогосподарського підприємства і зумовлюють необхідність розширення здійснення господарської діяльності шляхом введення інноваційних процесів.

4. Оскільки, в умовах посттрансформаційних змін економіки, підвищеної динамічності, на перший план виходять організаційні питання

забезпечення та підтримання належного рівня економічної безпеки підприємства – проаналізовано організаційну роботу відділу економічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський», яка представляє собою вертикальну модель управління і складається з керівника служби економічної безпеки підприємства, помічника керівника щодо правових питань, відділу внутрішньої безпеки, відділу захисту комерційної таємниці, відділу технічного захисту, відділу фізичної охорони приміщення, відділення інформаційно – аналітичного забезпечення. Так, за даними аналізу відділу питань економічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» вбачаються низькі показники ефективності та відсутність методичного регулювання діяльності робітників відділу економічної безпеки.

5. Проаналізовано обліково – аналітичне забезпечення фінансово – економічної безпеки на підприємстві в кризових умовах. Визначившись із обліково – аналітичним забезпеченням системи показників, що включає в себе фінансово – економічну характеристику підприємства – досліджено аналіз фінансової стійкості Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський», який включає в себе оцінку майна та капіталу агроцеху, оцінку руху та функціонального стану основних засобів, фінансові результати діяльності, та оцінку фінансової стійкості господарюючого суб'єкта за період 2015 – 2019 роки, які за п'ять років показували негативну динаміку фінансового стану підприємства, що і зумовила кризу. А також проаналізовано довгострокову та поточну кредиторські заборгованості підприємства, з яких вбачається неагресивна динаміка протягом аналізованого періоду довгострокової кредиторської заборгованості з 598 944 тис. грн. до 591 096 тис. грн., що негативно характеризує дії керівника, які повинні були бути направлені на погашення кредиторської заборгованості, а не на її залишення (оскільки погашення відбулось лише на 2% протягом аналізованого періоду – дійдемо висновків про відсутність стратегічного мислення під час здійснення бізнес-процесів у сільськогосподарському виробництві).

6. Протягом аналізованого періоду динаміка кредиторської заборгованості зросла з 496 337 тис. грн. до 1 269 793 тис. грн., тобто, на 61%. Про дану негативну динаміку свідчить також недобросовісне виконання своїх повноважень керівником, який повинен був систематично здійснювати аналіз господарської діяльності сільськогосподарського підприємства; попереджати негативні наслідки та контролювати агресивній зріст динаміки кредиторської заборгованості. В той же час, бачимо позитивні коливання щодо зменшення акумулювання у фінансовій звітності дебіторської заборгованості з 1 114 тис. грн., до 546 тис. грн. – на 50%, що свідчить про здійснення заходів керівником, спрямованих на стягнення дебіторської заборгованості підприємства.

7. Проаналізовано антикризове управління, як складову забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємства. Оскільки комерційні ризики – невід’ємна частина фінансового менеджменту, запропоновано зосередити увагу в рамках антикризового менеджменту на його складову – ризик менеджмент. Джерелом ризиків на виробництві господарюючого суб’єкта є будь – яке управлінське фінансове рішення щодо відповідної господарської діяльності. Отже, в рамках моделі управління ризиками господарюючого суб’єкта - прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності повинно корелювати із відповідними цілями фінансово – господарської діяльності товариства та відповідати наступним критеріям:

- максимізація ринкової вартості виробництва та достатку власників;
- підтримання конкурентоспроможності на гідному рівні;
- забезпечення належного рівня ліквідності та платоспроможності;
- підтримання цільового рівня прибутковості;
- підтримання інвестиційної привабливості підприємства.

З метою забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в кризових умовах запропоновано наступні пропозиції щодо антикризової

стратегії і тактики управління Державним підприємством аграрний цех «Жовторічанський», серед яких:

1.3 метою забезпечення нормальної роботи відділу економічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» запропоновано розробити та затвердити методичні рекомендації з питань діяльності відділу з питань економічної безпеки Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський».

2.Звернутись до інноваційних механізмів, що зумовить розширення асортименту сільськогосподарської техніки.

3.Ввести в бізнес-процеси Державного підприємства «Аграрний цех «Жовторічанський» феномен венчурного інвестування, що здатний відносити господарську діяльність ДП «Агроцех «Жовторічанський».

4.Розширити земельний банк Державного підприємства аграрний цех «Жовторічанський».

5.Оскільки державне підприємство» Аграрний цех «Жовторічанський» є сільськогосподарським товариством - розширити види економічної діяльності та додати до здійснення господарської діяльності окрім вирощування зернових культур, вирощення винограду, тим самим, утворивши сегмент виноградарства.

6.3 метою гідного регулювання соціальних відносин на виробництві – розробити інструкцію з питань етики та дотримуватись її.

7.Систематично здійснювати страхування ризиків на сільськогосподарському виробництві.

8.Звернутись до новітніх технологій «ризик – менеджменту», який інтенсивно використовуються в країнах з високим рівнем життя (а результатом запровадження даного механізму – впровадити новітнє сільськогосподарське обладнання, яке дозволить робити якісну сировину та експортувати її за кордон).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антикризове фінансове управління підприємством : навчальний посібник/ С. Я. Салига ; Мін-во освіти і науки України, Запорізький ін-т держ. та муніципального управління. – К. : ЦНЛ, 2005. – 208 с.
2. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія / О. І. Барановський. – К. : Київ. Нац. торг.-екон. ун.-т, 2004. – 759 с.
3. Барановський О. І. Фінансова безпека страхового ринку [Електронний ресурс] / О. І. Барановський. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/public/04/05/05/1179>. – Назва з екрана.
4. Бердникова Т. Б. Модернизация безопасности национального фондового рынка: проблемы и поиск решения / Т. Б. Бердникова // Проблемный анализ и государственно-управленческое проектирование. – 2010. – № 1. – С. 30–46.
5. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2004. – 784 с.
6. Богомолов В. А. Экономическая безопасность : учеб. пособие / В. А. Богомолов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 303 с.
7. Бородич С. А. Вводный курс эконометрики : учебное пособие / С. А. Бородич. – Минск : БГУ, 2000. – 354 с.
8. Булатова Ю. И. Формирование финансового потенциала инвестиционной деятельности субъекта Российской Федерации : автореф. дис... канд. экон. наук : 08.00.10 / Булатова Юлия Ильдаровна. – Оренбург, 2011. – 21 с.
9. Васильців Т. Г. Пріоритети та засоби зміцнення економічної безпеки малого і середнього підприємництва : монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, А. М. Гуменюк. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2009. – 248 с.

10. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич та ін. ; [за ред. Т. Г. Васильціва]. – Львів : ВИДАВНИЦТВО, 2012. – 386 с.
11. Венцковський Д. Ю. Актуальні виклики фінансовій безпеці України / Д. Ю. Венцковський // Фінанси України. – 2014. – № 3. – С. 37–51.
12. Власова О. Є. Податкова безпека в системі заходів забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання / О. Є. Власова // Комунальне господарство міст : науково-технічний збірник. – 2012. – № 108. – С. 401–407.
13. Вовчак О. Д. Податкові ризики у системі управління економічною безпекою / О. Д. Вовчак // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 41–47.
14. Губський Б. В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення : монографія / Б. В. Губський. – К. : [Б. В.], 2001. – 122 с.
15. Дем'янишин В. Г. Неподаткові надходження: проблеми та роль у доходах бюджету держави / В. Г. Дем'янишин, О. С. Шаманська // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2011. – № 2. Ч. 2. – С. 40–44.
16. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства : навч. посібник / Л. І. Донець, Н. В. Ващенко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – С. 48–64.
17. Економічна безпека : навчальний посібник / ред. З. С. Варналій. – К. : Знання, 2009. – 647 с.
18. Економічна безпека в Україні: держави, фірми, особи : навч. посібник / Н. Й. Реверчук, Я. Й. Малик, І. І. Кульчицький та ін. ; [за ред. С. К. Реверчука]. – Львів : ЛФ МАУП, 2000. – 192 с.
19. Євдокимов Ф. І. Узагальнююча оцінка фінансової складової рівня економічної безпеки підприємства / Ф. І. Євдокимов, О. В. Мізіна, О. О.

Бородіна // Економічні праці ДонНТУ. – Донецьк : Вид-во ДонНТУ, 2002. – Вип. 47. – С. 6–12. – (Серія “Економічна”).

20. Єпіфанов А. О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. – С. 94–144.

21. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. – К. : КНЕУ, 2001. – 308 с.

22. Єрмошенко М. М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : наукова монографія / М. М. Єрмошенко, К. С. Горячева ; Нац. академія управління. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.

23. Жаліло Я. А. Проблеми узгодження економічної безпеки мікрота макрорівнів / Я. А. Жаліло // Національна програма забезпечення економічної безпеки в контексті стратегії соціально-економічного розвитку України : матеріали Круглого столу (1 листопада 2000 р.) / [ред. С. І. Пирожков, Б. В. Губський, А. І. Сухоруков]. – К. : Національний інститут українсько-російських відносин при Раді національної безпеки та оборони України, 2001. – С. 53–56.

24. Забіяко С. В. Риск-менеджмент – основа економічної безпеки підприємства / С. В. Забіяко, Е. С. Светлова // Защита информации. Конфидент. – 2002. – № 3. – С. 51–55.

25. Захожай В. Б. Податкові ризики в системі державного управління [Електронний ресурс] / В. Б. Захожай, О. М. Перевалова // Наукові записки [Національного університету “Острозька академія”]. – 2009. – Вип. 11. – С. 32–39. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/jpdf/Nznuoa_2009_11_7.pdf. – (Серія: Економіка).

26. Камінська Т. Г. Обліково-аналітичне забезпечення фінансового менеджменту на сільськогосподарських підприємствах: [монографія] / За ред. к.е.н., доц. Т.Г. Камінської / [Камінська Т.Г., Шатковська Л.С., Шиш А.М. та ін.]. – К.: ЦП «Компринт», 2013. – 338 с.

27. Камышникова Э. В. Методы формирования комплексной оценки уровня экономической безопасности предприятия / Э. В. Камышникова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 12 (102). – С. 87–91.
28. Каркавчук В. В. Економетричне моделювання динаміки рівня фінансової безпеки підприємства / В. В. Каркавчук // Вісник Львівського національного університету. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – Вип. 40. – С. 124–129. – (Серія економічна).
29. Кеменяш І. Г. Управління податковою безпекою суб'єктів підприємництва в Україні : автореф. дис.... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 “Гроші, фінанси і кредит” / Кеменяш Ірина Григорівна. – Львів, 2011. – С. 10–12.
30. Кириченко О. А. Економічна безпека суб'єктів господарювання в умовах довгострокового кредитування / О. А. Кириченко, М. В. Коніжай // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 11 (101). – С. 83–98.
31. Козьменко О. В. Страховий і перестраховий ринки в епоху глобалізації : монографія / О. В. Козьменко, С. М. Козьменко, Т. А. Васильєва та ін. – Суми : Університетська книга, 2011. – 388 с.
32. Козьменко О. В. Страховий ринок України у контексті сталого розвитку : монографія / О. В. Козьменко. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2008. – 350 с.
33. Коковський Л. О. Географічний вимір економічної безпеки України : автореф. дис.... канд. геогр. наук : 11.00.02 “Економічна та соціальна географія” / Коковський Любомир Олексійович – К., 2008. – 18 с.
34. Колісник М. К. Фінансова санація і антикризове управління підприємством : навчальний посібник / М. К. Колісник, П. Г. Ільчук, П. І. Віблій. – К. : Кондор, 2007. – 272 с.
35. Консультації щодо підвищення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні: Зелена книга. – К. : Національний банк України, 2010. – 28 с.

36. Концепція економічної безпеки України / Кер. проекту В. М. Геєць ; Ін-т екон. прогнозування НАН України. – К. : Логос, 1999. –56 с.
37. Копилюк О. І. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навчальний посібник / О. І. Копилюк, А. М. Штангрет. – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.
38. Косевцов В. О. Національна безпека України: проблеми та шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів / В. О. Косевцов, І. Ф. Бінько. – К. : НІСД, 1996. – 61 с.
39. Кракос Ю. Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю. Б. Кракос, Р. О. Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2008. – № 1(1). – С. 86–97.
40. Лучка А. В. Бюджетний потенціал фінансової незалежності місцевого самоврядування : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.00.08 / Лучка Андрій Васильович. – Тернопіль, 2009. – 20 с.
41. О.М. Ляшенко. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. / О.М. Ляшенко. – 2-ге вид., переробл. – К. : НІСД, 2015. – 348 с.-Режим доступу: http://www.nisss.gov.ua/content/articles/files/lyashenko_1_druk-43fc7.pdf, с.39-40).
42. Марченко О. М. Концептуальні засади управління фінансовою безпекою підприємства / О. М. Марченко // Вісник Львівського державного університету. – 2003. – Вип. 32. – С. 100–105. – (Серія “Економічна”).
43. Медвідь М. М. Визначення переліку показників для оцінювання стану фінансової безпеки регіонів / М. М. Медвідь // Проблеми матеріальної культури – Економіческие науки. – 2006. – № 95. – С. 144–149.
44. Мееровский Б. В. Гоббс / Б. В. Мееровский. – М. : Мысль, 1975. – 208 с.

45. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі від 29 жовтня 2013 року № 1277.

46. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=38738.

47. Мойсеєнко І. П. Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання / І. П. Мойсеєнко, М. Я. Демчишин // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 10(100). – С. 239–244.

48. Мошенський С. З. Індикатори фінансової безпеки небанківського інституційного інвестування в Україні / С. З. Мошенський // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2008. – № 4(46). – (Серія “Економічні науки”).

49. Організаційно-методичні підходи до запровадження в НБУ системи оцінки стійкості фінансової системи : інформаційно-аналітичні матеріали / За редакцією д. е. н., проф. В. І. Міщенко, к. е. н., доц. О. І. Кіреєва, к. е. н. М. М. Шаповалової. – К. : Центр наукових досліджень НБУ, 2005. – 97 с.

50. Павлов В. Н. Факторы роста и модернизации фИнансового потенциала региона / В. Н. Павлов // Финансы. – 2011. – № 7. – С. 62–64.

51. Паєнтко Т. В. Безпека фондового ринку в контексті зміцнення фінансової безпеки держави / Т. В. Паєнтко, М. В. Поплавська // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 2. – С. 215–221.

52. Пастернак-Таранушенко Г. Економічна безпека держави. Статика процесу забезпечення : підручник / Г. Пастернак-Таранушенко ; ред. Б. Кравченко ; Київський економічний ін-т менеджменту. – К. : Кондор, 2002. – 302 с.

53. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : від 02.12.2010 № 2755–VI : станом на 19 квітня 2014 р. / Верховна Рада України. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102755.html.

54. Положення про Державну казначейську службу України [Електронний ресурс] : указ Президента України від 13.04.2011 станом на 12.12.2011 – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/460/2011>. – Назва з екрана.

55. Положення про Державну фінансову інспекцію України [Електронний ресурс] : указ Президента України від 23.04.2011 № 499/2011. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/499/2011>. – Назва з екрана.

56. Пономаренко В. С. Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование : монография / В. С. Пономаренко, Т. С. Клебанова, Н. Л. Чернова. – Харьков : ИНЖЕК, 2004. – 144 с.

57. Попов Н. В. Основные направления по устранению угроз экономической безопасности фондового рынка / Н. В. Попов // Молодой ученый. – 2011. – № 4 (Т. 1). – С. 178–180.

58. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України № 2121-III від 07.12.2000, зі змін. та доп. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

59. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування : монографія / [Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, Г. М. Дорожкіна та ін.] ; за заг. ред. проф. Ю. Б. Іванова. – Харків : ИНЖЕК, 2007. – 448 с.

60. Програми економічних реформ на 2010–2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

61. Про Державний бюджет України на поточний рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

62. Про Державну фіскальну службу України [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 236 / Кабінет

Міністрів України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF>. – Назва з екрана.

63. Про затвердження Методичних рекомендацій з моніторингу податкових ризиків [Електронний ресурс] : наказ ДПА України від 23 жовтня 2001 року № 428. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GDPI7866.html.

64. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України / наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277. – Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/view/ME131588?an=1>

65. Про затвердження Формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету) між державним бюджетом та місцевими бюджетами [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2001 р. № 1195 [зі змінами та доповненнями]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

66. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : Закон України № 679-XIV від 20.05.99, зі змін. та доп. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/про%20національний%20банк>.

67. Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс] : положення, указ Президента України № 1063/2011 від 23.11.2011. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011>.

68. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг : положення, указ Президента України № 1070/2011 від 23.11.2011. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1070/2011>.

69. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс] : Закон України від 19.06.2003 № 969-IV. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

70. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

71. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] : Закон України № 2664-III від 12.07.2001, зі змін та доп. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

72. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс] : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

73. Путилин Д. Опасные налоговые схемы / Д. Путилин. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Альпина Паблицер, 2009. – С. 114–118.

74. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : монографія / Н. Й. Реверчук. – Львів : ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.

75. Рябушка Л. Б. Тіньова економіка та доходи бюджету в системі економічної безпеки держави / Л. Б. Рябушка, Т. Г. Кубах // Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки: колективна монографія у 2 т. – Дніпропетровськ : “ФОП Дробязко С. І.”, 2014. – Т. 1. – С. 202–215.

76. Сабадах Д. Аналіз валютної безпеки в Україні та шляхи її підвищення [Електронний ресурс] / Д. Сабадах, Л. Руснак. – Режим доступу : <http://intkonf.org/sabadah-d-rusnak-l-analiz-valyutnoyi-bezpekiv-ukrayini-ta-shlyahi-yiyi-pidvischennya>.

77. Свірський В. Фінансовий потенціал: теоретико-концептуальні засади / В. Свірський // Світ фінансів. – 2007. – № 4(13). – С. 43–51.

78. Селюченко Н. Є. Антикризове фінансове управління на підприємстві : навч. посібник / Н. Є. Селюченко, О. В. Козик. – К. : УБС НБУ, 2007. – 222 с.

79. Сухоруков А. І. Фінансова безпека держави : навчальний посібник / А. І. Сухоруков, О. Д. Ладюк ; Міністерство освіти і науки

України, Відкритий міжнародний університет розвитку людини “Україна”, Рівненський інститут. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 192 с.

80. Терещенко, О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посіб. / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2000. – 412 с.

81. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / [А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін.] ; за заг. ред. проф. А. О. Єпіфанова. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”. – 2009. – С. 23–24, 60–70.

82. Чекулаев М. Риск-менеджмент: управление финансовыми рисками на основе анализа волатильности / М. Чекулаев. – М. : Альпина Паблишер, 2002. – 344 с.

83. Шемаєва Л. Г. Забезпечення економічної безпеки підприємства на основі управління стратегічною взаємодією із суб'єктами зовнішнього середовища : монографія / Л. Г. Шемаєва. – Київ, 2009. – 357 с.

84. Шкарлет С. М. Еволюція категорії “безпека” в науковому та економічному середовищі / С. М. Шкарлет // Формування ринкових відносин. – 2007. – № 6. – С. 7–12.

85. Экономика налоговых реформ : монография / Под ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова, Л. Л. Тарангул. – К. : Алерта, 2013. – 432 с.

86. Ясинська Д.В. Проблеми теоретико-правового регулювання відносин в системі управління фінансово – економічною безпекою підприємства в період кризи.- Фінанси, банківська система та страхування: стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці України: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 02-03 березня 2020 р.). - Дніпро, 2020. С. 31-34.

87. Ясинська Д.В. Ліквідність, інформаційна та морально-психологічна безпека – як складові показники фінансово – економічної безпеки підприємства. – Економічна кібернетика: дослідження, розробка і використання моделей економічної поведінки суб'єктів господарювання:

Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської інтернет-конференції (Дніпро, 02-03 березня 2020р.). - Дніпро, 2020. С. 319 – 322.

88. Ясинська Д.В. Фактор бідності, як передумова маргіналізаційних процесів суспільства, які впливають на формування економічної кризи. - Управління проектами. Ефективне використання результатів наукових досліджень та об'єктів інтелектуальної власності: Збірник наукових праць за матеріалами II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Дніпро, 10 квітня 2020р.). - Дніпро, 2020. С. 131 – 135.

89. Ясинська Д.В. Теоретико-методологічні аспекти ефективності фінансово – економічної безпеки в кризових умовах. Сучасні підходи соціально – економічного, інформаційного та науково – технічного розвитку суб'єктів національного господарства: монографія / за ред. Л.М. Савчук, Л.М. Бандоріної . – Дніпро: Пороги, 2020. С. 31 – 43.

90. Ясинська Д.В., Бондарчук Н.В. Державне регулювання економіки і необхідність його забезпечення в умовах кризи. Теорія та практика менеджменту: Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції (Луцьк, 13 травня 2020р.). - Луцьк, 2020. С. 250 – 252.

91. Ясинська Д.В., Бондарчук Н.В. Фактор бідності, як передумова маргіналізаційних процесів суспільства, які впливають на формування економічної кризи. - Приазовський економічний вісник. 2020. №3 (20). С. 171 – 175.

92. Ясинская Д.В., Бондарчук Н.В. Роль венчурного інвестування в розвитку агропромислового виробництва України. - Економіка в контексті глобальних змін суспільства: Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції (Дніпро, 18 липня 2020р.). - Дніпро, 2020. С. 34 – 36

93. Ясинська Д.В. Діагностика фінансового стану підприємства в період кризи. - Прогнозування економічного відновлення національної економіки: Матеріали Всеукраїнської науково – практичної конференції (Одеса, 16 січня 2021р.). Одеса, 2021р. С. 18-21.

94. Ясинська Д.В. Фактор ризику в кризових ситуаціях системи управління фінансово – економічною безпекою підприємства.- Збірник тез науково – практичної інтернет – конференції «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи (Дніпро, 30-31 жовтня 2019р.). – Дніпро, 2019 С. 45-47.

95. Ясинська Д.В. Деякі проблемні питання процедури банкрутства (на прикладі ст. 95 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»). – Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 25-26 квітня 2018р.). – Одеса, 2018. С. 413 – 415.

96. Ясинская Д.В. Последствия фиктивного банкротства для кредиторов. – Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції «Римське право і сучасність»: актуальна проблема (Одеса, 27 травня 2016р.). – Одеса, 2016.

97. Ясинська Д.В. Оскарження судових рішень в процедурі банкрутства. – Матеріали XII Міжнародної науково – практичної конференції» (м. Одеса 27-28 квітня 2017р.). – Одеса, 2017.

98. Ясинская Д.В. Проблематика фиктивного банкротства хозяйствующих субъектов. - Матеріали XI Міжнародної науково – практичної конференції» (м. Одеса 28-29 квітня 2016р.). – Одеса, 2016.

99. Ясинская Д.В. Последствия банкротства хозяйствующих субъектов. - Матеріали V Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Економіко – правовий розвиток сучасної України» (м. Одеса 20-21 листопада 2015р.). – Одеса, 2015.

100. Ясинская Д.В. Экономическая интеграция Украины в мировое сообщество: достижения и приоритеты. - Матеріали IV Всеукраїнської наукової конференції» (м. Одеса 14-15 листопада 2014р.). – Одеса, 2014.

ДОДАТКИ

Оцінка майна та капіталу Державного підприємства "Аграрний цех
"Жовторічанський" за 2015-2019 рр тис. грн.

Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношенн я у % 2019р. до 2015 р.
Майно - усього	11214, 0	11393, 0	5138,0	3148,0	3115,0	27,78
Необоротні активи	9412,0	844,0	3465,0	3800,0	3900,0	41,44
Основні засоби	8476,0	7895,0	2607,0	1325,0	1200,0	14,16
Оборотні активи	1802,0	2563,0	1673,0	1520,0	1438,0	79,80
Запаси	625,0	530,0	-	0,0	0,0	-
Поточна дебіторська заборгованість	836,0	902,0	546,0	420,0	420,0	50,24
Капітал- усього	11214, 0	11393, 0	5138,0	3120,0	3120,0	27,82
Власний капітал	6142,0	3985,0	-2180,0	-3020,0	-3030,0	-49,33
Зареєстровани й (пайовий) капітал	11088, 0	11088, 0	11088, 0	11088,0	11088, 0	100,00
Зобов'язання і забезпечення	4890,0	5600,0	7000	7315,0	7300,0	149,28-
Довгострокові зобов'язання	39,0	61,0	0,0	0,0	0,0	0,00
Поточні зобов'язання	5033,0	7347,0	7318,0	7315,0	7300,0	145,04
Поточна кредиторська заборгованість	4893,0	6519,0	6484,0	6480,0	5624,0	114,94

Додаток А

Оцінка руху та функціонального стану основних засобів Державного підприємства "Аграрний цех "Жовторічанський" за 2015-2019 рр.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення у % (відхилення,+;-) 2019 р. до 2015 р.
Вартість основних засобів на початок року	40325,0	40276,0	40276,0	28080,0	15782,0	39,14
Вартість основних засобів на кінець року	40276,0	40276,0	28080,0	15782,0	15300,0	37,99
Нараховано амортизації за рік	3458,0	581,0	-6908,0	-103,0	-110,0	-3,18
Знос основних засобів: а) на початок року	31224,0	31800,0	32381,0	25473,0	25370,0	81,25
б) на кінець року	31800,0	32381,0	25473,0	25370,0	25260,0	79,43
Знос основних засобів: а) на початок року	31224,0	31800,0	32381,0	25473,0	25370,0	81,25
Коефіцієнт зносу, %: а) на початок року	77,43	78,96	80,40	90,72	160,75	83,32
б) на кінець року	78,86	80,40	63,25	90,35	160,06	81,20
Коефіцієнт придатності,%: а) на початок року	22,57	21,04	19,60	9,28	-60,75	38,18

Фінансові результати діяльності Державного підприємства "Аграрний цех
"Жовторічанський" за 2015 - 2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення у % 2019 р. до 2015 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	72989,00	89,00	89,00	71,00	69,00	0,09
Операційні витрати, у тому числі:						
а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	58864,00	-89,00	-89,00	-71,00	-69,00	-0,12
б) адміністративні витрати	-651,00	1441,00	889,00	889,00	-890,00	136,71
г) інші операційні витрати	92,00	-709,00	433,00	0,00	0,00	0,00
Валовий прибуток (збиток)	14125,00	178,00	178,00	142,00	138,00	0,98
Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	19,35	200,00	200,00	200,00	200,00	180,65
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	10969,00	-	-	0,00	0,00	-
Фінансові та інвестиційні доходи	3,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Чистий прибуток (збиток)	134,00	-	-	0,00	0,00	-134,00
Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	0,18	-	-	-	-	-
Чистий прибуток (збиток) у % до валового прибутку (збитку)	0,95	-	-	-	-	-

Додаток В

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів
Державного підприємства "Аграрний цех "Жовторічанський", тис. грн.

Показник	Нормативне значення	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення у % (відхилення, +/-) 2019р. до 2015р.
Високоліквідні активи (А1)	≥П1	-	-	-	21,00	20,00	-
Середньоліквідні активи (А2)	≥П2	836,00	902,00	546,00	420,00	420,00	50,24
Низьколіквідні активи (А3)	≥П3	939,00	1634,00	-	850,00	850,00	90,52
Найбільш строкові зобов'язання (П1)	≤А1	4893,00	6519,00	6484,00	6480,00	5624,00	114,94
Короткострокові зобов'язання (П2)	≤А2	140,00	828,00	834,00	820,00	820,00	585,71
Довгострокові зобов'язання (П3)	≤А3	39,00	61,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	≥0,2	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	51,07
Проміжний коефіцієнт покриття	≥0,7	0,17	0,13	0,08	0,06	0,06	35,15
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	≥2	0,36	0,35	0,23	0,21	0,20	55,02
Коефіцієнт загальної платоспроможності	Збільшення	2,21	1,54	0,70	0,43	0,43	19,30
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	867,00	89,00	89,00	71,00	69,00	7,96
Середньорічна вартість оборотних активів	-	2055,50	2182,50	2118,00	1596,50	1479,00	71,95
Коефіцієнт обертання оборотних активів	Збільшення	0,42	0,04	0,04	0,04	0,05	11,06

Оцінка фінансової стійкості Державного підприємства "Аграрний цех "Жовторічанський" за 2015-2019 рр.

Коефіцієнт завантаження оборотних активів	Зменшення	2,37	24,52	23,80	22,49	21,43	904,11
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	Зменшення	853	8828	8567	8095	7717	904

Оцінка фінансової стійкості Державного підприємства "Аграрний цех "Жовторічанський" за 2015-2019 рр.

№ з/п	Показник	Формула розрахунку	Нормативне значення	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення у % 2019 р. до 2015 р.
1. Показники структури капіталу									
1.1	Коефіцієнт автономії	Ф.№1: 1495 / 1900	>0,5	0,55	0,35	-0,42	-0,97	-0,97	- 177,31
1.2	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	Ф.№1: (1595+1695+1700)/1900	<0,5	0,45	0,65	1,42	2,34	2,34	517,31
1.3	Коефіцієнт фінансування	Ф.№1: 1495/(1595+1695+1700)	>1	1,21	0,54	-0,30	-0,41	-0,42	-34,28
1.4	Коефіцієнт фінансового ризику	Ф.№1: (1595+1695+1700)/1495	<1	0,83	1,86	-3,36	-2,42	-2,41	- 291,75
1.5	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Ф.№1: 1595/(1495+1595)	Зменшення	0,99	0,98	1,00	1,00	1,00	100,63
1.6	Коефіцієнт структури залученого капіталу	Ф.№1: 1595/(1595+1695+1700)	Збільшення	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
2. Показники стану оборотних активів									
2.1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Ф.№1: 1495+1595-1095	Збільшення	- 3231,00	3202,00	- 5645,00	- 6820,00	- 6930,00	214,48
2.2	Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	Ф.№1: (1495+1595-1095) / 1195	>0,1	-1,79	1,25	-3,37	-4,49	-4,82	268,78
2.3	Коефіцієнт забезпеченості запасів	Ф.№1: (1495+1595-1095) / (1100+1110)	>0,5	-3,44	1,96	#ЗНАЧ!	-8,02	-8,15	236,94
2.4	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Ф.№1: 1165/(1495+1595+1095)	Збільшення	0,00	0,01	0,02	0,03	0,02	1327,63
3. Показники стану основного капіталу									
3.1	Коефіцієнт реальної вартості майна	Ф.№1: (1010+1100+1110)/1300	Збільшення	0,84	0,84	0,72	0,69	0,66	78,39
3.2	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Ф.№1: 1010/1300	Збільшення	0,76	0,69	0,51	0,42	0,39	50,97
3.3	Коефіцієнт накопичення амортизації	Ф.№1: (1012+1002)/(1011+1001)	Збільшення	0,79	0,80	#ЗНАЧ!	1,61	1,65	209,43

3.4	Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	Ф.№1: 1195/1095	Збільшення	0,19	3,04	0,48	0,40	0,37	192,58
-----	---	-----------------	------------	------	------	------	------	------	--------